T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

CİLT : 21

Altmış birinci İçtima

24.6.1338 Cumartesi

Münderecat

	Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	**2**
2. — Âzayı kiram muamelâtı	**22,33**
1. — Muvazenei Maliye Encümenine Birinci Şubeden Yozgad Mebusu Feyyaz Âli Beyin intihabedildiğine dair Şube Riyaseti tezkeresi	22
2. — Muvazenei Maliye Encümenine Beşinci Şubeden İçel Mebusu Sâmi Beyin intihabedildiğine dair Şube Riyaseti tezkeresi	22
3. — Memurin Muhakemat Tetkik Encümenindeki münhallere âza intihabı	22:29,34
4. — Kavanini Maliye Encümenindeki münhallere âza intihabına dair Encümen Riyaseti tezkeresi	33:34
3. — Tezkereler	**2**
1. — Evvelce Samsun'da ilân edilmiş olan İdarei Örfiyenin 22 Haziran 1338 tarihinden itibaren ref'edildiğine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi	2:3
4. — Sualler	**3**
1. — Genc Mebusu Fikri Faik Beyle rüfekasının, Genc livası memurlarının tediyesi geciken maaşatına dair Maliye Vekâletinden sual takriri	3
2. — Ankara Mebusu Âtıf ve Karesi Mebusu Abdülgafur efendilerin Harb Kazançları Komisyonunun mukarreratına ve ayrıca mahallerinde bir komisyon teşkilinin muvafık olup olmıyacağına dair Maliye Vekâletinden sual takriri	3
5. — Müzakere edilen maddeler	**4,23**
1. — Tarik bedeli nakdîsi Kanununun beşinci maddesinin tadiline dair kanun lâyihası ve Dahiliye ve Kavanini Maliye encümenleri mazbataları, Tarik bedelâtı nakdiyesinin turuk ve maabir inşaatına hasrı hakkında kanun lâyihası ve Nafıa ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları	4:22
2. — 28 Şubat 1338 tarihli Avans Kanununun üçüncü maddesinin tefsiri hakkında İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi ve Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları	23:33

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,45

REİS — Reisisani Hüseyin Rauf Beyefendi

KÂTİPLER : Ziya Hurşid Bey (Lâzistan), Mahmud Said Bey (Muş)

REİS — Efendim, celse küşadedildi. Zaptı sabık okunacak.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat zaptı sabık hulâsası kıraat ve tashihan kabul olundu. Amasya Mebusu Hamdi Beyin, ancamaatin idare olunan mektep muallimlerinden aidatı tekaüdiye kat'olunmasına, Erzurum Mebusu Nusret Efendinin, Erzurum'da bir Lisaniyat Medresesi küşadına dair teklifleri Lâyiha Encümenine, Maliye Vekâletinin Seferî zammı maaş Kanununun tefsirine dair müzekkeresi müstaceliyet karariyle Kavanini Maliye ve Müdafaai Milliye encümenlerine, Tarife Kanununun dördüncü maddesinin tefsirine dair tezkeresi Kavanini Maliye Encümenine havale olundu. Âzadan bâzı zevatın mezuniyetleri hakkındaki Divanı Riyaset kararı kabul olundu. Konya Mebusu Ömer Vehbi Efendinin, Konya Müftülüğünü tercih eylediğine dair telgrafı okundu. Saruhan Mebusu Reşad Beyin, Muvazenei Maliye Encümeninden istifasına dair takriri tebliğ edildi. İsparta Mebusu İsmail Remzi Efendinin, Âşar cibayetinde mültezimlerin kullandıkları ölçüye dair takriri ahkâmı kanuniye dairesinde muamele yapılmak üzere Dahiliye ve Maliye Vekâletlerine havale edildi. Dördüncü Şube intihabatına dair takrirler okundu. Malatya Mebusu Sıdkı Beyin, Tokad Askerî Hastanesinde mecruh bulunan bir mülâzim ile kırk neferin taltifleri hakkındaki takriri bilâmütalâa Müdafaai Milliye Vekâletine havale edildi. Rusya'ya izam edilmiş olan İsmail Subhi ve Tevfik Rüşdü beylerin muhassasatları hakkındaki Riyaset tezkeresi Muvazenei Maliye Encümenine, Tunalı Hilmi Beyin, Zonguldak Mutasarrıfı hakkındaki sual takriri Dahiliye Vekâletine, Müeccelİyeti Askeriye Kanunundan dolayı İstida Encümeninde bulunan arzuhaller hakkındaki İstida Encümeni mazbatası Müdafaai Milliye Encümenine, mâlûlini guzat hakkındaki İstida Encümeni mazbatası kıraat olunarak mâlûlini guzat hakkındaki lâyihai kanuniyenin bir an evvel çıkarılması hususu Muvazenei Maliye Encümenine ve mâlûlin maaşattının her şeye tercihan itası, Maliye ve Müdafaai Milliye Vekâletlerine tebliğ edildi. Alioğlu Osman, Kostantin, Yusuf ve rüfekası, Grikor ve refikleri haklarındaki Adliye Encümeni mazbataları kabul olunarak teneffüs için celse tatil olundu.

(İkinci Celse hafidir.)

Üçüncü Celse

Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat vaktin geç olmasına mebni Cumartesi günü içtima olunacağı tebliğ olunarak celseye niyahet verildi.

Reisisani	Kâtip	Kâtip
Rauf	Lâzistan	Muş
	Ziya Hurşid	*Mahmud Said*

REİS — Zaptı sabık hakkında söz istiyen var mı? Zaptı sabık hakkında söz istiyen yok. Zaptı sabık hulâsası aynen kabul edilmiştir.

3. — TEZKERELER

1. — Evvelce Samsun'da ilân edilmiş olan İdarei Örfiyenin 22 Haziran 1338 tarihinden itibaren ref'edildiğine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi

REİS — Samsun'daki İdarei Örfiyenin 22 Haziran 1338 den itibaren ref'edildiğine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi var, Heyeti Aliyenize arz edilecektir.

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

7 . VI . 1338 tarih ve 6/824 kayıt 1625 No.

lı tezkereye zeyil ve 8 . VI . 1338 tarih ve 807/2388 No. lı tezkereye cevaptır :

Meclisi Âlinin kabul eylediği teklif veçhile Samsun merkez kazasında muvakkaten ilân kılınan İdarei Örfiyenin yarınki 22 . VI . 1338 gününden itibaren ref'i İcra Vekilleri Heyetinin 21 . VI . 1338 tarihindeki İçtimaında takarrür ve alâkadarane keyfiyetin tebliğ edildiği mâruzdur.

İcra Vekilleri Heyeti
Reisi ve Erkânı Harbiyei
Umumuye Vekili
Fevzi

4. — SUALLER

1. — Genc Mebusu Fikri Faik Beyle rüfekasının, Genc livası memurlarının tediyesi geciken maaşatına dair Maliye Vekâletinden sual takriri

REİS — Efendim, Genc livası memurinine maaş verilmemesi esbabına dair Genc Mebusu Fikri Faik Beyle rüfekasının Maliye Vekâletinden sual takriri var. Maliye Vekâletine havale ediyoruz.

2. — Ankara Mebusu Âtıf ve Karesi Mebusu Abdülgafur efendilerin, Harb Kazançları Komisyonunun mukarreratına ve ayrıca mahallerinde birer komisyon teşkilinin muvafık olup olmıyacağına dair Maliye Vekâletinden suali

REİS — Ankara Mebusu Hacı Âtıf ve Karesi Mebusu Abdülgafur efendilerin, Harb Kazançları Vergisi Komisyonununun mukarreratına ve ayrıca mahallerinde bir komisyonun teşkilinin muvafık olup olmıyacağına dair Maliye Vekâletinden sual takriri vardır; Maliye Vekâletine havale ediyoruz.

Efendim bugün ruznamede müzakere edilecek kanun lâyihası; Tarik Bedelâtı nakdiyesi hakkındaki, Nafıa Vkâletinin Meclisi Âlinize teklif ettiği lâyihai kanuniyedir.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Ruzname hakkında Meclisi Âlinizden bir şey istirham edeceğim. Pazar günü Rüsumat bütçesinin diğer bütçelere takdimini rica edeceğim. Çünkü Rüsumat bütçesinin ehemmiyeti vardır. Bütçe de tabı ve tevzi edilmiştir. Yarınki ruznamemizde birinciyi teşkil etsin.

REİS — Efendim Pazar günü Telgraf ve Posta bütçesidir.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Devamla) — Evet efendim. Onu bitirdikten sonra Rüsumat bütçesine başlıyalım.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim müteferrik bütçelerle iştigal etmiyeceğiz. Her vekâlete aidolan bütçeler ikmal edildikçe o zaman mevzuubahsolur.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendim müzakeresi henüz ikmal edilmiyen Posta ve Telgraf bütçesinin müzakeresi ikmal edilir. Fakat Rüsumatın ne kadar mühim olduğunu müsaadenizle kısaca arz edeyim. Anteb'in, Adana'nın istirdadından ve Elviyei Selâse'ye Gümrük teşkilâtı icra edildikten sonra bütçe henüz Meclisi Âlinin reyine ve tasdikine iktiran etmemiştir. Gümrük teşkilâtı hakkında Muvazenei Maliye Encümeni, 1337 senesinde tahsisatı munzamma lâyihalarını kabul ve Meclisi Âliye sevk etmiş ise de Meclisi Âlide müzakere edilemediği için sarfiyatı muvakkate meyanında kalmış. Gümrüklerde muhafaza teşkilâtının noksanlığından dolayı her gün binlerce lira varidat zayi olup gidiyor. Bunun birkaç gün tehiri memlekete binlerce lira zararı mucibolacaktır. Çok istirham ederim, Rüsumat bütçesi her şeye tercihan müzakere edilsin. Zayiata meydan vermiyelim. Hüseyin Avni Beyin noktai nazarı ayrı bir meseledir. Ona dair bendenizin şimdilik bir diyeceğim yoktur. Dahiliye bütçesi hitama erdikten sonra müstakil bir bütçe halinde mi kabul edilsin, yoksa Muvazenei Umumiyenin bir cüz'ü mü olarak kalsın? O ayrı bir meseledir. Onun için başka bir mütalâa serd etmiyorum. Yalnız Rüsumat bütçesinin diğer bütçelere takdimen müzakeresini rica ediyorum. Bu da memleketin menafii âliyesi iktizasındandır. Binaenaleyh bu yapılamadığından dolayı ayda yüz binlerce lira heder oluyor.

REİS — Efendim Posta ve Telgraf bütçesinin ikmalinden sonra Maliye Vekili Beyefendinin teklifi veçhile Rüsumat bütçesinin müzakeresini kabul edenler lûtfen ellerin kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MAARİF VEKİLİ VEHBİ B. (Karesi) — Efendim ruznamenin müstacel mevad kısmında bir madde var. O da Avans Kanununun 3 ncü maddesinin tefsiridir. Senenin dördüncü ayında-

yız. Muhasebei hususiyeden maaş alan muallimlerin bu tefsirin tehiri dolayısiyle dört aydır maaşları kat'edilmiştir ve bundan çok mutazarrır olmaktadırlar. Hattâ burada evvelce müzakere edildiği zaman intacedilmek üzere idi. Encümene gitti. İkinci celseye kalsın, encümene gelsin, müzakere edilsin dendi. Halbuki yirmi iki celse oldu. Hâlâ müzakere edilmedi. İstirham ediyorum. Şimdi ikmal buyurunuz. Çünkü bu ay da bitmiştir. Vilâyat mütemadiyen müracaat ediyor.

REİS — Efendim malûmuâliniz geçen hafta zarfında Nafıa Vekâletinin teklifi üzerine Cumartesi günü her şeye takdimen müzakeresi Heyeti Aliyenizce kabul edilen Tarik bedelâtı nakdiyesi hakkında Kanun vardır. Kanun lâyihası okunacaktır. Evvelce tevzi edilmiştir. Tabiî sizde bulunması lâzımdır.

MAARİF VEKİLİ VEHBİ B. (Karesi) — Avans Kanununun üçüncü maddesinin tefsirine...

REİS — Vehbi Bey, ayrıca Avans Kanununun tefsirine dair olan Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasının müzakeresini teklif ediyorlar. Filvaki Heyeti Aliyenizin kararı mutadır. Evvelce arz ettiğim gibi Tarik bedelâtı nakdiyesi hakkındaki Kanunun her şeye takdimen müzakeresini kabul ettiniz.

MAARİF VEKİLİ VEHBİ B. (Karesi) — Efendim yalnız bunun hakkında iki defa karar verildi. Rica ederim şu iş bitsin, ondan sonra şube şeyleri müzakere edelim, evvelce Meclisin bu hususta kararı mevcuttur.

REİS — Bu maîûm olduktan sonra tekrar reyinize arz ediyorum. Tarik bedelâtı nakdiyesi hakkındaki lâyihanın müzakeresini kabul edenler lûtfen el kaldırsın. (Gürültüler) Efendim müsaade buyurun. Biraz itina buyurun. Tekrar ediyorum. Nafıa Vekilinin teklif ettiği tarik bedelâtı nakdiyesinin bugün her şeye takdimen müzakeresi hakkında evvelce kararınız vardı. Maarif Vekili Beyefendi Avans Kanununun üçüncü maddesinin müzakeresini bugün musirren teklif ediyor. Eski kararında sabit kalanlar lûtfen el kaldırsın. Efendim Tarik bedelâtı hakkındaki Kanunun müzakeresi ekseriyetle kabul edilmiştir. Heyeti Aliyenize arz edilecektir.

5. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — Tarik bedel nakdîsi Kanununun beşinci maddesinin tadiline dair kanun lâyihası Dahiliye ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatası, tarik bedelâtı nakdiyesinin turuk ve maabir inşaatına hasrı hakkında kanun lâyihası Nafıa ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları

Esbabı mucibe lâyihası

14 Cemaziyelâhir 1339 ve 22 Şubat 1337 tarihli Tarik bedeli nakdîsi Kanununda gerek heyeti ihtiyariye marifetiyle yapılacak tahsilâtın ve gerek mükellefin tarafından vukubulacak tevdiatın mahalli teslimi aidolduğu sandık diye müphem bir surette gösterilmesiyle teslimatı vâkıanın Ziraat bankalarına ve olmıyan mahallerde mal sandıklarına icrası lâzımgeleceği hususundaki tereddüdü vazıh ve katî olarak izale edecek bir şekil ve surete ifrağı zaruri görüldüğü gibi tahsilâtın heyeti ihtiyariyeye tevdii keyfiyetinin de mükeffel ve muvazzaf bulunmamaları ve şuabatı idarenin her birine karşı mesul olan heyeti mezkûrenin de birkaç kere tebdilleri mümkün olduğu gibi her sene bilintihap heyeti ihtiyariyenin tecdidi kanuni olduğundan her tebeddülât üzerine pek mühim bir vâridat teşkil eden bedelâtı nakdiye hesabatının heyeti cedideye devri hayli vakte muhtacolacağından tahsilâtın tehirini ve belki de akamete mahkûmiyetini müstelzim olacağı ve her mükellef namına makbuz kat'ındaki imkânsızlık itibariyle dahi müşkülât ve teehhürata sebebiyet vereceğinden Maliye tahsildarları veçhile icrayı tahsilât edilmek zarureti derkâr bulunduğundan maddei mezkûrede tadilât icrası elzem ve zaruri görülmüştür.

14 Cemaziyelâhir 1339 ve 22 Şubat 1337 tarihli Tarik bedeli nakdîsi Kanununun beşinci maddesini tadilen tanzim edilen kanun lâyihası sureti

MADDE 1. — 14 Cemaziyelâhir 1339 ve 21 Şubat 1337 tarihli Tarik bedeli nakdîsi Kanununun beşinci maddesi berveçhi zir tadil edilmiştir.

Tarik bedeli nakdîsi tahsilâtı idarei hususiyece tâyin olunacak tahsildarlar marifetiyle icra ve tahsilâtı vâkıa Ziraat bankalarına ve

Ziraat Bankası olmıyan mahallerde mal sandıklarına teslim olunur.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

MADDE 3. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına umuru Dahiliye, Maliye ve İktisat Vekilleri memurdur.

16 Ramazan 1339 ve 24 Mayıs 1337

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve
Müdafaai Milliye Vekili
Fevzi

Şer'iye Vekili
Fehmi

Adliye Vekili
Refik Şevket

Dahiliye Vekili
Mehmet Ata

Hariciye Vekâleti V.
Fevzi

Maliye Vekili
Hasan Hüsnü

Maarif Vekili
Hamdullah Subhi

Nafıa Vekili
Ömer Lûtfi

İktisat Veyili
Mahmud Celâl

Sıhhiye Vekili
Dr. Refik

Erkânı Harbiyei Umumiye
Vekâleti V.
Fevzi

Dahiliye Encümeni mazbatası

Tarik bedeli nakdî Kanununun beşinci maddesini muaddil Heyeti Vekilenin 24 Mayıs 1337 tarihli lâyihai kanuniye ve esbabı mucibesi encümenimizce bittetkik tadil hakkında serd edilen mütalâa muvafık görülerek Heyeti Umumiyeye arz ve takdim olunur.

21 Kânunuevvel 1337

Dahiliye Encümeni Reisi
İmza okunamadı

Mazbata M.
Zekâi

Kâtip	Âza	Âza
Kayseri	Niğde	Sivas
Âtıf	Atâ	Ziyaeddin

Kavanini Maliye Encümeni mazbatası

22 Şubat 1337 tarihli Tarik bedeli nakdîsi Kanununun beşinci maddesini muaddil Heyeti Vekilenin 24 Mayıs 1337 tarihli lâyihai kanuniyesi ve esbabı mucibe mazbatası Heyeti Umumiyeden encümenimize havale olunmakla kıraat ve tetkik olundu. Ve maddei mezkûrenin tadili hakkında serd edilen esbap encümenimizce vârit ve muvafık görülerek lâyiha aynen kabul ile Heyeti Umumiyeye arz ve takdim kılınmıştır.

Reis
Erzurum
Hüseyin Avni

Mazbata M.
Antalya
Ali Vefa

Kâtip	Âza	Âza
Mardin		Çorum
Necib		İsmet
Âza		Âza
Kayseri		Karahisar
Rifat		Mustafa
Âza		Âza
		İçel
		Haydar Lûtfi

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

Tarik bedelâtı nakdiyesinin mavuzıalehi olan turuk ve maabir inşaat ve imalâtına hasır ve tahsisi hakkında tanzim kılınıp İcra Vekilleri Heyetinin 22 . II . 1338 tarihli içtimaında kabul edilen lâyihai kanuniye ile esbabı mucibe lâyihası sureti musaddakası rapten takdim kılınmıştır. İfayı muktazasiyle neticesinin işarına müsaade buyurulmasını istirham eylerim efendim.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi
Ve
Erkânı Harbiyei Umumiye Vekili
Fevzi

21 Şubat 1337 tarihli Tarik bedeli nakdîsi Kanununa müzeyyel kanun lâyihası

MADDE 1. — Her vilâyet ve elviyei müstakillenin tarik bedelâtı o vilâyet veya liva turuk ve maabirinin inşaat ve imalâtiyle tamiratı mütemadiye ve müstacelesine ve hüsnümuhafazalarına sarf edilir.

MADDE 2. — Tarik bedelâtını birinci maddede zikrolunan mavuzıalehi hilâfına sarf edenler veya sarf edilmesine müsaade edenler şahsan mesulün bilmaldir.

MADDE 3. — Tarik bedelâtının nizamatı mevzua dairesinde tahsil ve sarfına Ziraat bankaları memurdur. Biraat Bankası olmıyan mahallerin tarik bedelâtı nakdîyesi en yakın mahaller Ziraat bankalarınca tahsil olunur.

MADDE 4. — Ziraat bankaları tarik bedelâtı nakdiyesinden aidatı tahsiliye olarak yüzde

beş ve muamelât için de yüzde dörde kadar sarfiyatta bulunabilir.

MADDE 5. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Nafıa Vekili memurdur.

22 Şubat 1338

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Erkânı Harbiyei Umumi Vekili
Fevzi

Şer'iye Vekili
Fehmi

Mülafaai Milliye Vekili
Kâzım

Adliye Vekili
Refik Şevket

Dahiliye Vekili namına
Üçüncü maddenin tadilen kabulü taraftarıyım
Mehmed Vehbi

Hariciye Vekâleti Vekili
Mahmud Celâl

Maliye Vekili
Hasan Hüsnü

Maarif Vekili
Üçüncü maddenin tadilen kabulü taraftarıyım
Mehmed Vehbi

Nafıa Vekili
Feyzi

İktisat Vekili
Sırrı

Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekili
Dr. Rıza Nur

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

14 Cemaziyelâhir 1339 ve 22 Şubat 1337 tarihli tarik bedeli nakdîsi Kanununun beşinci maddesini tadilen tanzim edilip İcra Vekilleri Heyetinin 24.V.1337 tarihindeki içtimaında kabul edilen lâyihayı kanuniye sureti musaddakasiyle esbabı mucibe lâyihası raptan takdim kılınmıştır. İfayı muktazasiyle neticesinin işarına müsaade buyurulmasını rica elerim.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Müdafaai Milliye Vekili
Fevzi

Nafıa Vekâleti esbabı mucibe lâyihası sureti

Memleketin iktisadi seviyesini yükseltmek ve umranını temin etmek için umumi ve hususi yollara ne kadar ihtiyacolduğu Meclisi Âlilerince malûm ve müsellem bir keyfiyettir. Yoldan mahrum bir memlekete ne servet, ne de refah ve saadet girer. Mevcut yollar ihtiyacata gayrikâfi olduğu cihetle her memleketin iktisadi ve askerî ihtiyacatını temine maatteessüf kâfi değildir. En fakir köylüden itibaren heyeti içtimaiyemize mensup her sınıf halkın bu mahrumiyeti yüzünden duçar olduğu müşkülâtı ve gördüğü zararları Heyeti Âliyenizin de bittecrübe takdir buyurduğu şüphesizdir. Binaenaleyh; memleketin hayatı umumiyesine mütaallik bu ihtiyacı âcili tatbik eylemek için mevcut yolları tamir ve kabili istifade bir hale ifrağ etmekle beraber şehir ve kasabaların gerek yekdiğeriyle; gerekse liman, iskele ve hututu hadidiye gibi iktisaden mühim merkezlerle rabıtasını temin için daha birtakım ana hatların ve tâli yolların inşa ve küşadı elzem ve zaruridir. Bu ümniyenin temini için ancak Tarik bedelâtının doğrudan doğruya mavuzıalehine sarfı iktiza eder. Mevcut yolların lâyıkı veçhile tamir ve muhtacolduğumuz yolların yeniden inşa edilmemesi esbabı tetkik olundu. Bu hususa dair tutulan istatistik cetvellerinin irae ettiği müspet erkamdan ve vekâleti âciziye mensup memurini fenniyenin bugüne kadar muhtelif tarihlerde vermiş oldukları raporlar müşderacatından anlaşıldığına nazaran; ahaliden ve bilhassa yola en çok muhtacolan köylüden Tarik bedelâtı namiyle alınan milyonlarca paranın mavuzıalehine sarf edileceği yerde vilâyet ve elviyei müstakille mecalisi umumiyelerince yolların ehemmiyeti mahsusası nazarı dikkate alınmıyarak diğer cihetlere sarf edildiği ve nafıa umuruna tahsis olunan mebaliğle yeni yollar yapmak değil; hattâ mevcut şoselerin bihakkin tamiri bile mümkün olamadığı muhakkaktır. Binaenaleyh; Tarik bedalâtının bu şekilde diğer cihetlere sarf edilmesi memleketin turuku husussiyeden mahrumiyetini ve binnetice ahalinin fakrü zaruretini tevhidetmiştir. Nafıa idaresinden memleket için beklenilen faidenin şimdiye kadar husul bulamaması esbabından birincisi bundan neşet ediyor. İhtiyacata asgari bir nispette kifayet edecek tahsisat alınmadığından nafi hiçbir eser vücuda getirilmiyeceği tabiîdir. Halbuki efradı milletten Tarik bedelâtı namiyle alınan mebaliğ istatistiklerin irae ettiği veçhile Heyeti Fenniyenin tanzim edeceği projeler dâhilinde sarf olunduğu takdirde bu maksadı temine kâfidir. Tarik bedalâtı başka bir cihete sarf edilmiyerek mavuzıalehine tahsis olunduğu takdirde memleketin muhtacolduğu yollarla diğer âsarı nafıanın az müddet zarfından tesis ve inşaası mümkün olabileceğine Heyeti Fenniyenin kanaatı katiyesi vardır. Yukarda da arz olunduğu veçhile hususi yollar şebeke-

sinden mahrum olan bir memlekette âsarı umran vücuda getirilmek muhal olduğu gibi böyle bir memlekette yaşıyan halk da daimî bir fakrü sefalete mahkûmdur. Yolsuz bir memlekette ne hudutlarında emniyet, ne de sekenesinde huzur ve servet bulunabilir. Berveçhi âti cetvelde tesbit olunan hasabat nazarı dikkat ve itinadan geçirildikte :

Esamii manatık		Tarik bedeli nakdîsi tahakkukatı miktarı kuruş	Mecalisi umumiyece Umuru Nafıaya tahsis olunan mebaliğ kuruş	Yolun gayri işe sarf olunan mebaliğ kuruş
Kastamonu	Vilâyeti	6 400 000	1 583 200	4 816 800
Mamuretül Âziz	»	1 800 000	1 512 514	287 486
Erzurum	»	10 080 000	3 103 560	6 976 440
Konya	»	17 220 000	9 854 400	7 365 600
Ankara	»	8 360 000	4 665 600	3 694 400
Diyarbekir	»	15 522 200	12 107 830	3 414 370
Eskişehir	Mutasarrıflığı	9 000 000	1 983 500	7 016 500
Karahisarı Sahib	»	5 000 000	5 000 000	0
Kângırı	»	1 500 000	423 000	1 077 000
Canik	»	5 200 000	5 148 000	52 000
Karahisarı Şarki	»	1 436 500	399 800	1 036 700
İsparta	»	4 000 000	2 043 700	1 956 300
Sinob	»	3 444 000	863 400	2 580 600
Tokad	»	6 200 000	1 197 287	5 002 713
Mardin	»	3 215 500	1 411 200	1 804 300
Kütahya	»	6 000 000	1 453 400	4 546 600
Maraş	»	800 000	800 000	0
Gümüşane	»	1 378 700	1 124 000	254 700
Burdur	»	2 140 000	1 978 365	161 635
Denizli	»	2 595 190	1 775 400	819 790
Giresun	»	2 850 000	1 996 000	854 000
Zonguldak	»	5 600 000	5 208 600	391 400
Ordu	»	1 920 000	208 400	1 711 600
Siird	»	800 000	360 000	440 000
Malatya	»	3 506 250	1 670 768	1 835 482
Urfa	»	4 000 000	737 600	3 262 400
Aksaray	»	1 675 000	1 409 200	265 800
Yozgad	»	3 164 704	2 286 330	878 374
İzmit	»	2 496 200	1 061 600	1 434 600
Kayseri	»	2 200 000	638 800	1 561 200
Teke	»	7 500 000	5 541 300	1 958 700
Bolu	»	4 000 000	2 165 800	1 834 200
	Yekûn	151 004 244	81 712 554	69 291 690

Geçen (1337) senesinde mahalleri mecalisi umumiyesince cetvelde muharrer ve mürakkam (32) mıntakada tahakkuk ettirilen ceman (151 004 244) kuruş tarik bedelâtı nakdiyesinden (81 712 554) kuruşun turku hususiyeye tefrikiyle iktifa olunarak mabaki (69 291 690) kuruşu yollarla hiç münasebeti olmıyan umuru saireye bittahsis sarf olunduğu anlaşılır. Hesabatı mesrudenin bir de müf-

redatı gözden geçirildikte 1337 senesinde Kastamonu vilâyetinin (6 500 000) kuruşa karip tarik bedelâtı mütehakkıkasından yollara (1 500 000) kuruş kadar tefrik de (5 000 000) kuruşa yakın miktarı devairi saire umuruna ibzar ve keza (10 000 000) kuruş derecesinde tahakkukatı olan Erzurum vilâyetinde (3 000 000) kuruştan az farklı kısmı yollara ayrılıp (7 000 000) kuruşa yakın miktarı kesiri de Nafıaya taallûku olmıyan hususata ibzal olunduğu velhasıl müfredatı vâkıanın her yerinde ayan beyan pek çok yolsuzluklar bulunduğu sabit olur. Elhaletilhazihi (1338) senesi için ikmali muamele eden Mecalisi Umumiyenin mukarrerattı hakkında vârit olan malûmattan istimbat olunan hesabata göre tanzim olunan âtideki cetvelede atfı lihazai dikkat buyuruldukta :

Esamii manatık		Tarik bedeli nakdîsi tahakkukatı miktarı kuruş	Mecalisi umumiyece Umuru Nafıaya tahsis olunan mebaliğ kuruş	Yolun gayrı işe sarf olunan mebaliğ kuruş
Kastamonu	Vilâyeti	10 000 000	4 918 190	5 081 810
Sivas	»	2 700 372	1 507 800	1 192 572
Sinob	Mutasarrıflığı	2 100 000	90 000	2 010 000
Burdur	»	9 600 000	4 843 200	4 756 800
Aksaray	»	2 638 000	1 120 400	1 517 600
	Yekûn	27 038 372	12 479 590	14 558 782

Tesbit olunabilen beş mıntakanın tarik bedelâtı nakdîyesi yekûnu tahakkukatı (27 038 372) kuruşa baliğ olup bundan (12 479 590) kuruşu yollara ve mabaki (14 558 782) kuruşu da keza yola taallûk etmiyen hususatı saireye verilmiş ve cayi taaccüptür ki : Tamamı yola hasredilmek lâzımgelen tarik bedelâtı nakdiyesinin nısfından ziyadesi yolun gayri yollara tahsisan israf edilmiştir. Bu ikinci cetvelin de müfredatı nazarı tettkikten geçirildikte Sinob livası için tahakkuk eden (2 100 000) kuruş tarik bedelâtı nakdiyesinden turuk ve maabire ancak ve ancak (90 000) kuruş kadar cüzi bir para tefrik olunabilip (2 010 000) kuruşu yoldan uzaklaştırılmıştır. Diğerlerindeki fark ve tefavüt de meydandadır.

Şu halde : Yolların lâyıkiyle tamiratına devam olunamayıp harabiye yüz tutması ve yeniden yollar küşadına imkân hâsıl olamaması tamirat ve inşaatın müstenidünileyhi olan tarik bedelâtı nakdiyesinin yollara tamamen hasır ve tahsis olunamamasından ve bu da bedelâtı mezkûre ile umuru nafıanın gayrı umurun yürütülmesine mecalisi umumiyece sarfına müsaade olunmasından ileri geldiği tafsilâtı mâruza ve berahini mesrude ile katiyen taayyün ve tahakkuk etmiştir. Binaenaleyh, vatanın refah ve emniyetiyle herkesten ziyade alâkadar olan Heyeti Celilelerinden âtide teklif olunan mevaddı kanuniyenin tasdikı suretiyle memleketin en mübrem bir ihtiyacının teminine imkân verilmesini istirham eylerim.

Nafıa Vekili
Feyzi

Nafıa Encümeni mazbatası

Yolların memleketin kan damarları olduğu binlerce ve binlerce defa söylenmiş olmasına rağmen Türkiye'nin muhtaç bulunduğu yollar elli altmış senelik devri teceddüdümüzde hattâ kısmen bile yapılamamıştır. Bizde elyevm turku umumiye ve hususiye olarak çoğu bozuk ve harap (27) bin kilometre kadar yol mevcudolduğu halde mesahai sathiyesi memleketimizde dun ve demiryollarınca zengin olan Fransa'da (1910) tarihinde (38) bin kilometre turku umumiye ve (648) bin kilometre turku hususiye mevcudolduğu ibret göziyle görülecek bir şeydir. Bunun muhtelif esbabı vardır. Umumi surette denebilir ki, nüfusumuzun azlığı ile beraber bizde yol inşasında memleketin ihtiyacına muvafık bir usul sabit tutulup azimkârane yürünülmemesi, tarik bedelâtının mavuzıalehine sarf kılınmaması, nafıa tahsisa-

tının bütçemizde sulh senelerinde bile yüzde (2 - 3) raddesinde (Başka memleketlerde yüzde 12 - 18 kadar) kalması başlıca sebeplerdir. Bu sebeplerin ayrı ayrı halledilmeleri için vakti sulhün hulûlüne intizaren Nafıa Vekâletinin şimdiden tanzim ettiği bu kanun lâyihası elegeçen yol paralarının mavuzıalehine sarf edilmesini temin maksadiyle Meclisi Âli huzuruna arz ediliyor. Bu paralar miktarca az ve ihtiyaçlarımıza kifayetsiz olsalar bile, yine mavuzıalehlerine sarf edilmeleri ve hüsnüidare olunmaları elbette iyi neticeler verecektir. Hükümetin esbabı mucibe lâyihasındaki cetvelde okunacağı üzere hemen bütün vilâyet ve livalarımızda yol paraları yarı nispetinde başka işlere sarf olunmaktadır. 1337 senesinde mahalleri mecalisi umumiyesince tahakkuk ettirilen (151) küsur milyon kuruştan (69) küsur milyon kuruş yol işine yabancı işlere sarf olunmuştur. Encümen, hükümetin yol paralarının mavuzıalehine sarf edilmesi hakkındaki noktai nazarını tasvip ile beraber bu maksada vusul için bâzı kuyudu kanuniye vaz'ına ve hükümetin teklif ettiği şekli tadile ve takviyeye mecbur olmuştur. Encümenin noktai nazarını tenvir için bâzı izahat vermek lâzımdır. Yol inşası hakkında bir zaman diğer memleketlerde olduğu gibi bizde dahi yanlış bir fikir vardır. Bir yolun güzergâhını tâyin etmek, meylini vermek, ameleyi toplayıp yolu yaptırmak alelâde bir iş zannediliyor. Halbuki bu, en mühim fennî umurdan ve ihtısasa tâbi bir iştir. 1913 senesinde Londra'da toplanan Beynelmilel Yol Kongresinde Amerika Hükümeti Müttehidesi Mazbata Muharririnin raporu diğer raporlar içinde bilhassa nazarı dikkati calip görülmüştür. Bu raporda deniliyor ki : «...Nihayetülemr hükümetlerin müessir müdahalesi yol işlerinden anlıyan adamların anlamadıkları işi sevku idare etmek usulü garîbei mûtadeseni tadil etti. Artık halk yollar inşasının fenne müstenit bir sanat olduğuna ve yollara sarf olunan mebaliğden en ziyade müsmir neticeyi istihsal için bunları tedvir edenlerin fen ve sanat müntesiplerinden bulunmaları lüzumuna kaani oldu.» Resmî İngiliz raporunda da şu sözler vardır : «18 ve 19 ncu asırlarda İngiltere'de yollara dair yapılan teşkilâtta köy halkından her birinin tarik kondoktorluğu vazifesini ifaya kabiliyeti bulunduğu esası kabul edilmişti. Bu akidei muzırra, el'an her İngiliz kendisini yol inşasına lâzımı evsaf ve iktidarı gereği gibi haiz ve câmi olarak dünyaya geldiği zehabında bulunduruyor. Ve her İngiliz her hangi bir meclisteki nasıl oturabiliyorsa yolları da o kadar kolaylıkla yapacağı itikadındadır. Fakat; işin ciheti tatbikiyesi bu nazariyeye tevafuk etmedi. Artık yol yapmak sanatının müktesebatı beşeriyede uzun mümareseye ve tam bir ihtısasa mütevakkıf mühim bir şube olduğu anlaşıldı. Mühendislerin sanatında mahir ve sahibi rüsuh bulunmaları ve yol tamircibaşıları ile tamircilerinin meslekten yetiştirilmiş ameleden genç ve dinç olmaları nazariyatı mahsusa ile takviyedildi.»

İşte şu tecrübeleri nazarı dikkate alan encümenimiz, bir taraftan kaza ve livalardaki mükellefînin verdikleri yol paralarından gerek merkez ve gerek mülâkat, her tarafın lüzumu derecede ve âdilâne istifade etmesi ve diğer taraftan yolların mütehassıslarınca usul ve şeraiti fenniyeye tevfikan inşa edilebilmesi hususlarını meze ve telif için hem idarei hususiye bütçelerinin Nafıa Vekâletince tetkikını ve hem de yolların beşer senelik programlara göre yapılmasını kabul etmiş ve 3 ncü ve 4 ncü maddeleri vaz'a lüzum görmüştür. Türkiye Büyük Millet Meclisi esasen merkeziyet usulü aleyhinde ve mahallî salâhiyet ve mezuniyetlere taraftar ise de yollar gibi birbirleriyle münasebetleri ve bir ahenk ve program altında inşa edilmeleri zarureti aşikâr olan umuru nafıada memaliki sairenin mesbuk tecrübelerinden istifade etmemek doğru olamaz.

Nitekim yukarda zikri geçen 1913 Beynelmilel Yol Kongresinde yol işleri için usulü merkeziyetin tevsii ve Hükümet murakabesinin teşvid ve takviyesi esası bütün hükümetlerce kabul edilmiştir. Komşumuz Bulgaristan murahhası memleketinde «Uzun seneler devam eden ademimerkeziyetten sonra nihayet yollar umurunun kâmilen ve tamamen temerküz ettirilip merkeziyet mefkûresinin bir emrivaki haline geldiğini» söyledi. Alman Murahhası: «Bütün şoseler inşaat ve tamiratı mütemadiyesinin yedivâhitte ittihadı, iktihamı matlubolan maksat ve emeli yegâne olmalıdır.» dedi. İtalya Murahhası: «İtalya Meclisi Mebusanının (19 Kânunuevvel 1905) tarihli celsesinde Nafıa Mazbata Muharririnin usulü atîkanın ilgasiyle yol işlerinin bir usulü vâhide irca ve turku umumiye, turku vilâyat ve kaza; artık memleket

turku milliyesi şekline kalbedilip bir şekli idare altında sevk ve idare edilmesi lüzumunu söylediğini» bildirdi. İngiltere, Avusturalya, Amerika Hükümatı Müttehidesi gibi ahalisi müteşebbis, her türlü vesaite malik ve ademimerkeziyetin kemaliyle cari olduğu memleketlerde bile evvelleri hidematı mahhalliyeden addedilen yollar umuruna ait salâhiyet ve iktidar son zamanlarda merkezde tecemmü ettirilmeye başlanmış ve bunun için merkezi idareler ve nezaretler tesis olunmuştur. Kezalik yine şu maksatla bizim İdarei Vilâyat Kanununun (78) nci maddesine tezyil edilen 3 Nisan 1330 tarihli fıkarat berveçi âtidir: «İşbu maddede tadadalunan hidemata ait inşaat ve tesisatı cedide ihtiyacatı hususiye ve umumiyei vilâyata muvafık olmak ve her beş senede bir defa sureti umumiyede tadilen veya tecdiden tanzim edilmek üzere mecalisi umumiye kararıyle tertip ve Dahiliye Nezaretince icabeden nezaretlerle bilmuhabere aynen veya tadilen kabul ve tasdik edilecek programlar dairesinde icra olunacaktır. Bir defa mübaşeret olunan tesisat ve inşaat hitam bulmadıkça diğerlerine mübaşeret olunamaz.»

Binaenaleyh; encümen, uzun senelerin şu tecrübelerinden istifade ile Nafıa Vekâletine malî ve fennî hususlarda sıkı bir murakabe hakkını vermeyi muvafık görmüş ve ileride akdedilecek sulhten sonra Teşkilâtı Esasiye Kanununun her tarafta tamamii tatbiki sırasında umumi ve şâmil surette nafıa umuru ve programı mevkii bahse konurken, malî ve fennî murakabeden başka «İdari» hususatın dahi Nafıa Vekâletine terki cihetinin tezekkür edileceğini tabiî görmüştür. Çünkü memleket yollarının, güzergâhlarının tâyini aralarında ahenk ve münasebet bulunması, usul ve şeraiti fenniyeye muvafık surette inşa edilmeleri, yol inşasında mütahassıs ve elyevm adedleri ihtiyacımızın yüzde beşi, onu kadar olmıyan mühendislerimizin ve kondoktorlarımızın yetiştirilmesi, tamiratı mütamadiyenin icrası, yol inşasına mahsus umumi ve hususi bütçelerdeki mebaliğin kifayet derecesine iblâğı gibi noktalar pek mühim ve esaslı olduğu ve bunlar nazara alınmadıkça yol derdinin asla halledilemiyeceği muhakkaktır. Bu işler ise Nafıa Vekâletinin murakabe ve müdahalesi olmadıkça mahhallerinin yalnız başlarına temin edebilecekleri şeyler değildir. Binaenaleyh; encümen ileride belki de tevsi edilmek üzere şimdilik merkezî bir murakabeye taraftar olmuştur.

16 Mart 1338

Nafıa Encümeni Reisi
Ömer Lûtfi

Mazbata Muharriri
Burdur Mebusu
Soysallı İsmail Subhi

Encümence kabul edilen kanun lâyihası sureti

MADDE 1. — Her vilâyetin veya livanın tarik bedelâtı o vilâyet veya liva hususi turuk ve maabirinin inşaatı ve imalâtiyle mütemadi ve müstacel tamiratlarına ve hüsnü muhafazalarına sarf olunur.

MADDE 2. — Tarik bedelâtının birinci maddede zikrolunan muvuzualehi hilâfına sarf edenler veya sarf edilmesine müsaade eyliyenler şahsan mesulün bilmaldir. Ancak İdarei Hususiye bütçelerinin meclisi umumi ve encümni daimî âzaları yevmiyesi ve memurin maaşı ve müteferrika ve kırtasiye ve saire gibi merkez masarifi zaruriyelerine bütçedeki nafıa varidatı nispetinde bir kısım tefrik olunur.

MADDE 3. — Vilâyet ve liva idarei hususiye bütçelerinin nafıaya ait varidat ve masarifi muhammenesi fusul ve mevaddın evvelâ Nafıa Vekâletince tetkik ile şikâyetler ve itirazlar hal ve badehu Dahiliye Vekâletince tasdik olunur. Her bütçenin Nafıa Vekâletine vürudundan itibaren âzami iki haftada tetkiki şarttır.

MADDE 4. — Vilâyet ve livaların yolları arasında memleketin menafii umumiyesi noktai nazarından münasebet ve rabıta bulunmak ve yol güzergâhlarını ve inşaatını usul ve şeraiti fenniyeye tevfik eylemek için her vilâyet ve livanın turuk ve maabiri inşaatı İdarei vilâyat Kararnamesinin 78 nci maddesine müzeyyel 3 Nisan 1330 tarihli fıkarat mucibince mahallerince ihzar edilecek beşer senelik programlar dairesinde cereyan edecektir. Mahallerinin âzami bir sene zarfında vücuda getirecekleri beşer senelik proje ve programlar Nafıa Vekâletine gönderilip oraca bittetkik itiraz ve şikâyetler nazara alınarak tadil ve tasdik kılındıktan sonra kesbi katiyet eder ve tatbik olunur.

MADDE 5. — Tarik bedelâtının nizamatı mevzua dairesinde tahsiline Maliye tah-

sildarları memurdur. Bu tahsildarlar Ziraat Bankası namına doldurulmuş hususi makbuzlar mukabilinde mükellefinden tahsilât icra ederler. Tahsildarlar bu tahsilâtı takiple mükellef ve ihmal veya ziyaından mesuldürler. Tahsil edilen mebaliğ Ziraat bankalarına tevdi ve mavuzıalehine sarf edilmek üzere hıfzolunur. Senesi zarfında sarf olunmıyan mebaliğ daima bu hususa sarf edilmek şartiyle gelecek senelere kalabilir.

MADDE 6. — Tarik bedelâtı nakdiyesinden aidatı tahsiliye olarak tahsildarlara yüzde iki kuruş ve Ziraat bankalarına berayı hıfız yüzde on para verilir.

MADDE 7. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Dahiliye, Nafıa, Maliye ve İktisat Vekâletleri memurdur.

16 Mart sene 1338

Reis	Mazbata Muharriri
Amasya Mebusu	Burdur Mebusu
Ömer Lûtfi	Soysallı İsmail Subhi
Kâtip	Âza
Bulunmadı	Lâzistan
	Osman Necati

Âza		
İzmit	Bolu	Tokad
Abdullah	Nuri	İzzet

Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

Tarik bedelâtı nakdiyesinin mavuzıalehi olan turuk ve maabir inşaat ve imalâtına hasır ve tahsisi hakkında İcra Vekilleri Heyetinden mevrut ve 6 . III . 1338 tarihiyle Heyeti Umumiyeden Nafıa ve Muvazenei Maliye encümenlerine muhavvel lâyihai kanuniye ve esbabı mucibesiyle Nafıa Encümeni mazbatası Nafıa Vekili huzuriyle encümenimizde mütalâa ve tetkik olundu. İcabı ledetteemmül Muvazenei Umumiyeye tesiri olmamak hasebiyle lâyihai mezkûrenin encümenimize taallûk eder bir ciheti görülmemiş olmakla beraber Heyeti Celilece havale buyurulmuş olması münasebetiyle nazarı tetkikten geçirilmiştir. Turuk ve maabirin gerek vakti harbde ve gerek vakti sulhte memleketin hayat ve iktisadiyatında haiz olduğu tesirin ehemmiyeti cayi münakaşa olmadığı ve tarik bedelâti nakdiyesinin öteye beriye sarf edilerek yolların mühmel ve muattal bırakılması asla caiz bulunmadığı cihetle işbu bedelâtın yalnız mavuzıalehine sarfı hususu pek muvafık görülerek lâyiha esas itibariyle tasvip ve Nafıa Encümenince tanzim edilen mevaddı kanuniyede berveçhi âti bâzı tadilât icra edilmiştir.

Evvelâ: Üçüncü maddede «Nafıaya ait varidat ve sarfiyatı ibaresinin» Nafıaya ait varidat ve masarifi muhammenesi» suretinde tadili şeklen daha muvafık görülmüştür.

Saniyen: Beşinci maddenin «Tarik bedelâtı nakdîyesinden senesi zarfında sarf olunamıyan mebaliğin daima bu hususa sarf edilmek şartiyle gelecek senelere kalabilmesinden» bâhis fıkrai ahiresi mantuku, birinci, ikinci ve üçüncü maddelerle işbu belelâtın turuk ve maabir inşaatına hasır ve tahsis ile bieclilhıfız bankaya tevdi edilmiş olması hasabiyle bittabi temin edilmiş olacağından fıkrai mezkûrenin tayyı tensibedilmiştir.

Salisen: Tarik bedelâtı nakdîyesinden berayı hıfız ziraat bankalarına yüzde on para verilmesi hususu altıncı maddenin son fıkrasında derecedilmiş ise de şimdiye kadar cari olagelen usule göre esasen mezkûr bankaya yüzde muayyen aidat verilmekte olduğunlan işbu fıkra zait görülerek keza tayyedilmiştir.

Rabian: Tarik bedelâtının muhtaran marifetiyle tahsili 21 Şubat 1337 tarihli Kanun iktizasından ise de bâzı yerlerde muhtaran marifetiyle tahsili mümkün olamadığı bittecrübe anlaşılmasına mebni Maliye tahsildarları marifetiyle tahsili Nafıa Encümeninden teklif olunmaktadır. Encümenimiz muhtaranın tahsile muvaffak olduğu mahallerde muhtaran tarafından ve mümkün olamıyan yerlerde Maliye tahsildarları marifetiyle tahsil olunması hususunu muvafık görmüş ve mecalisi umumiyenin şu iki şıktan birisini tercihte muhtar bırakılmasını tensibeyliyerek beşinci maddeyi olveçhile tadil eylemiştir.

Hamisen: Kanunun tarihi neşrinden itibaren meriyülicra olması hakkında bir madde ilâve edilmiş ve lâyihanın Dahiliye Vekâletine taallûku olmak itibariyle yedinci madde de sekizinci madde olarak ona göre tadil edilmiştir.

Binaenaleyh lâyihai kanuniye işbu esas dairesinde bittanzim bu meseleye müteferri olarak 25 Mayıs 1337 tarihiyle Heyeti Vekileden tevdi

edilmiş olan kanun lâyihası ile birlikte Heyeti Celileye arz ve takdim kılındı.

5 Mayıs 1338

Reis	Mazbata Muharriri
Saruhan	Gazianteb
Reşad	Ali Cenani
Kâtip	Âza
Çorum	Erzurum
İsmet	Hüseyin Avni
Âza	Âza
	Mersin
	Salâhaddin

Âza
Edirne
Faik

Mevaddı Kanuniye

MADDE 1. — Her vilâyetin veya livanın tarik bedelâtı o vilâyet veya liva hususu turuk ve maabirinin inşaat ve imalâtiyle mütemadi ve müstacel tamiratlarına ve hüsnü muhafazalarına sarf olunur.

MADDE 2. — Tarik bedelâtını birinci maddede zikrolunan mavuzıalehin hilâfına sarf eden ler veya sarf edilmesine müsaade eyliyenler şahsan mesulü bilmaldirler. Ancak İdarei Hususiye bütçelerinin meclisi umumi ve encümeni daimî âzaları yevmiyesi ve memurin maaşı ve müteferrika ve kırtasiye ve saire gibi merkez masarifi zaruriyelerine bütçedeki Nafıa vâridatı nispetinde bir kısım tefrik olunur.

MADDE 3. — Vilâyet ve liva idaresi hususiye bütçelerinin Nafıaya ait varidat ve masarifi muhammenesi fusul ve mevaddı evvelâ Nafıa Vekâletince tetkik ile şikâyetler ve itirazlar hal ve badehu Dahiliye Vekâletince tasdik olunur. Her bütçenin Nafıa Vekâletine vürudundan itibaren âzami iki haftada tetkiki şarttır.

MADDE 4. — Vilâyet ve livaların yolları arasında memleketin menafii umumiyesi noktai nazarından münasebet ve rabıta bulunmak ve yol güzergâhlarını ve inşaatını usul ve şeraiti fenniyeye tevfik eylemek için her vilâyet ve livanın turuk ve maabir inşaatı İdarei Vilâyat Kararnamesinin 78 nci maddesine müzeyyel 3 Nisan 1330 tarihli fıkarat mucibince mahallerince ihzar edilecek beşer senelik programlar dairesinde cereyan edecektir. Mahallerinin âzami bir sene zarfında vücuda getirecekleri beşer senelik programlar Nafıa Vekâletine gönderilip oraca bittetkik itiraz ve şikâyetler nazara alınarak tadil ve tasdik kılındıktan sonra kesbi katiyet eder ve tatbik olunur.

MADDE 5. — Tarik bedelâtı mecalisi umumiyenin takdirine göre 21 Şubat 1337 tarihli Kanunun beşinci maddesi mucibince karye ve mahalle heyeti ihtiyariyeleri marifetiyle veyahut nizamatı mevzua dairesinde Maliye tahsildarları vasıtasiyle tahsil edilir. Maliye tahsildarları marifetiyle tahsil ettirildiği halde bu tahsildarlar Ziraat Bankası namına doldurulmuş hususi makbuzlar mukabilinde mükellefinden tahsilât icra ederler. Tahsildarlar bu tahsilâtı takiple mükellef ve ihmal veya ziyaından mesuldürler. Tahsil edilen mebaliği ziraat bankalarına ve Ziraat Bankası olmıyan mahaller de malsandıklarına tevdi ve mavuzıalehine sarf edilmek üzere hıfzolunur.

MADDE 6. — Tarik bedelâtı nakdiyesinden verilecek aidatı tahsiliye heyeti ihtiyariye için 21 Şubat 1337 tarihli Kanun mucibince âzami yüzde beş, Maliye tahsildarları için keza âzami yüz kuruşta iki buçuk kuruştur.

MADDE 7. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

MADDE 8. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Dahiliye, Nafıa, Maliye ve İktisat Vekilleri memurdur.

REİS — Efendim kanunun heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı?

İSMAİL SUBHİ B. (Burdur) — Müsaade buyurulursa Mazbata Muharriri sıfatiyle biraz izahat vereyim. Ve izahat vermeyi faideli görüyorum.

Arkadaşlar, bugün müzakeresine başladığımız Tarik bedelâtı nakdîsi Kanunu Nafıa Encümeninin huzuru âlinize gayet büyük bir ehemmiyetle takdim etmiş olduğu bir kanundur. Bayramdan evvel tabı ve tevzi edildiği için belki bâzılarımızda kaybolmuştur. Nafıa Encümeninin esbabı mucibe mazbatasında bâzı hususat zikredilmiştir. Pek ziyade şayanı nazardır. Binaenaleyh buna dair biraz izahat vermeyi faideli buluyorum. Meselâ bizim memleketimizde çoğu bozuk ve çürük turku umumiye ve hususiye olmak üzere 27 bin kilometre yol olduğu halde Fransa'da

1910 tarihinde 3 800 000 kilometre turku umumiye, 648 bin kilometre turku hususiye mevcud olduğunu nazarı âlinize arz ederim. Halbuki Fransa mesahai sathiye itibariyle bizden çok küçüktür ve şimendiferce çok büyüktür. Binaenaleyh şu rakam da memleketimizin yol hususunda zaten malûm olan fakru zaruretini bir kat daha sahai aleniyete çıkarıyor. Ancak bizim şimdiye kadar yol yapamamaklığımızın en büyük sebebi, Nafıa bütçesine umumi bütçenin yüzde bir, ikisi miktarında bir para, bir tahsisat vaz'edilmesidir. Halbuki başka memleketlerde umumi bütçenin yüzde on, on beş, on sekiz miktarında bir nispeti yol inşaatına ve Nafıa umuruna sarf ediliyor. Binaenaleyh memleketin yol inşaatında parası azdır. Buna mukabil şimdiye kadar tutulan muhtelif usuller dahi memlekette yol usulünü teşvik ve temin edecek surette değildir. Şimdi bu kanun ile size teklif ettiğimiz şey zaten miktaren az olan yol bedelâtının tamamiyle mavuzıalehine sarf edilmesi meselesidir. Bunu temin edebilirsek her halde çok faideli olacaktır. Ancak yol inşaatının paralarını her kazaya, yahut her livaya bırakıp bırakılmaması meselesi bu lâyiha geldikten sonra encümende mevzuubahsoldu. Meclisi Âlinizin bidayeti teşekkülünden beri tutulan ruhu idare her şeyi halka bırakmak tarzında tecelli etmekte ise de bunda memaliki ecnebiyenin tecarübü adidesine nazaran - ki bunların hepsi mazbatada gösterilmiştir. - Yol işinde ancak büyük bir ihtısas ve kabiliyeti fenniye ve bir de merkeziyet lüzumu mükerrer tecrübelerle anlaşılmış olduğundan encümenimiz bu noktayı kabul etmeye ve her liva için veya her vilâyet için beş on senelik program tertibedilerek bunların da Nafıa Vekâletinin murakabesinden geçirilerek bir intizam altında - merkezin murakabesini bozmıyacak tarzda ve mümkün mertebe ademimerkeziyetin de lüzumunu ihlâl edemiyecek surette - tatbikını nazarı itibara almıştır. Binaenaleyh hükümetin bize gönderdiği lâyihai kanuniyeyi ziyadece tadil ederek size takdim ettik. Mutalâasından müsteban buyurulur. Meselâ 1910 senesinde Londra'da toplanan Yol Kongresinde Amerika Hükümeti tarafından okunan raporun Mazbata Muharririnin bâzı sözlerini alıyoruz. Onda deniliyor ki; (Yol meselesi bir emrifennîdir. Yol meselesi her zaman herkesin yapacağı bir şey değildir.) erbabı ihtısasa terk edilmek lâzımdır. Buna dair resmî İngiliz ve Alman raporları alınmıştır. Kezalik yine bu kongrede yolların bir usulü merkeziyet dairesinde yapılması hususu her memlekette ve bilhassa Avusturya'da yapılan tecarip neticesinden anlaşılıyor. Bu lüzuma binaen şu memleketlerin tecrübelerinden bizim de istifade edeceğimizi nazarı itibara aldık ve bunu kabul ettik. Şu nikatı nazara binaen encümen Nafıa Vekâletinin her vilâyete mavuzıalehine sarf edilmek üzere ve aksi halde başka yerlere sarf edenler cezalandırılmak şartiyle her vilâyet ve livaya tefrik edilen tarik bedelâtının Nafıa Vekâletinin sıkı bir murakabesi altında ve her beş senede bir defa sureti umumiyede tadilen veya tecdiden tanzim edilmek - ki, İdarei Vilâyat Kanununun bir maddei mahsusasında gösterilmiştir - sıkı bir murakabe altında ve sıkı bir usulü fenniye tebaan tahtı murakabeye alınması karargir olmuştur. Nafıa Vekâletinin murakabesi olmadıktan sonra herkesin yol yaparım zanniyle işbaşına geçirilmesi, ve fena malzeme ile inşa ederek birçok mebaliğin heder edilmesi encümenlerce muvafık görülmemiştir. Tarik bedelâtı nakdiyesinin mavuzıalehine sarf edilmesi için bu kanuna fevkalâde ihtiyacolduğunu erkam size ispat eder. Meselâ geçen sene Kastamonu'da tahsil edilen tarik bedelâtı nakdiyesi altı milyon dört yüz bin kuruş olduğu halde bundan ancak 1,5 milyonu tarik inşaatına, yani mavuzıalehine sarf edilmiş ve dört milyon küsur kuruşu başka yerde sarf edilmiş; Maraş'ta mavuzıalehine sarf edilmiş; Zonguldak'ta 5 600 000 kuruş tahsil edildiği halde bunun yarım milyondan fazlası mavuzıalehine sarf edilmiş, Ordu Mutasarrıflığında iki milyona yakın tahsilât vâkı olduğu halde bunun bir milyon yedi yüz bin küsur kuruşu mavuzıalehinin gayrıya sarf edilmiştir. Başka erkam zikrine hacet yoktur. Büyük cetvel vardır. Binaenaleyh encümeniniz rica ediyor. Bu kanun gayet mühimdir. Bu kanun bir an evvel çıkarılsın; tam mevsimidir, tatbik edilsin.

RİFAT B. (Tokad) — Muvazenei Umumiyeden Nafıa bütçesine yollar için konulan paradan Nafıa Vekâleti şimdiye kadar ne sarf etmiştir ki, bu parayı da oraya sarf etsin?

İSMAİL SUBHİ B. (Devamla) — Efendim tetkik buyurulacak olursa bu paraları Nafıa Vekâleti sarf etmiyecektir. Mahalleri sarf edecektir. Encümende Nafıa Vekâletinin yolların projeleri

üzerinde ve cihetî sarf üzerinde bir murakabesi olmasını tensibettik. Başka hiçbir şey değil, Nafıa paraya temas etmiyecektir.

HAMİD B. (Biga) — Projeler Nafıaca tertibedilip bir an evvel iadesi lâzımgelirken senelerce uzuyor ve binaenaleyh bin kuruşa yapılan bir yol birkaç sene sonra yüz bin kuruşa yapılamıyor.

İSMAİL SUBHİ B. (Devamla) — Buyurduğunuz endişeyi encümen nazarı dikkate alarak tetkik etmiştir. Nafıa Vekâleti projelerini ve sairesini âzami iki hafta zarfında tetkik ve mahalline iade edecektir. Edilmediği takdirde mahalli tatbik eder.

CEMİL B. (Kütahya) — Beyefendi, sakın yol yapılmaması bu bedeli nakdîlerin tahsil edilmemesinden veya amelesizlik yüzünden olmasın? Ve bu paralar tamamen tahsil edilmiş midir? Tahsil edilmişse bu mutlaka amelesizlikten veya malzeme bulamamaklıktan mı sarf edilmemiştir? Yoksa mavuzıalehine sarf etmeye meclisi umumiler; encümen âzaları bittabi dikkat ederler.

İSMAİL SUBHİ B. (Devamla) — Zannederim Cemil Bey, encümenin takdim ettiği mazbatayı okumamışsınız. Orada büyük bir cetvel vardır. Orada görülüyor ki, tahsil edilen paralar, nısıf nısıfa ve bâzı mahallerde ise yüzde altmış ve yetmiş nispetinde mavuzıalehine sarf edilmiştir. Binaenaleyh elde para vardır sarf edilmiyor değildir. Mütaahhit bulunmıyor değildir. Hattâ encümenin huzuru âlinize takdim ettiği 1337 senesi cetveli 151 küsür milyon kuruştur. Bunun altmış dokuz küsür milyon kuruşu mavuzıalehinin haricine sarf edilmiştir.

CEMİL B. (Kütahya) — Bunun tesiri olmasa yerektir.

MAARİF VEKİLİ VEHBİ B. (Karesi) — Efendim, memleketimizin iki büyük yolsuzluğu vardır. Biri maddi yolsuzluk, biri mânevi yolsuzluk. Binaenaleyh bu her iki yolsuzluğu izale için âcil ve katî tedabirlere müracaata mecburuz. Binaenaleyh yol paralarının doğrudan doğruya yola sarf edilmesi şayanı temennidir, yalnız bu tahsis tekâlif demektir. Ne nam ile vergiyi tahsil ediyorsa o nama sarf eder. Bu meclisi umumilerin salâhiyetini tahdider mi? Etmez mi Onu müzakere buyurursunuz. Ancak Maarifin de varidatı, milletin hissei maarif olarak verdiği ianat ve saire ve hattâ masarifi mecbure ki, sırf doğrudan doğruya köylünün mektebi için verilmiştir onlar da sarf edilmektedir. Hükümetimizin teklif ettiği bir kanun vardır. O kanun zannediyorum ki, idarei hususiyeye aittir. Yeknesak olmak ve vahdeti temin için birlikte müzakere edilmek daha münasiptir. Muvazene Encümeninden çıkmıştır. Önümüzdeki lâyiha ile birleştirilebilir. Yok bunu bir an evvel çıkaralım derseniz bendeniz de buna razıyım. Esasen bu mevzuubahis değildir Fakat hangisini tercih ve müzakere buyuracaksınız. Mesele budur.

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Efendim, Vehbi Beyefendiyi dinledim. Bizde iyi işler çıkarmak için daima yavaş yürüyoruz. Onun için hakikaten gerek maarif ve gerek nafıa hakkındaki iki kanun birleştirilirse daha iyi olur. Belki daha musip, daha iyi işler çıkarırız. Fakat yolun mevsimi geçiyor. Biz çabuk iş yapalım, fakat yarım yapalım, zararı yoktur, bu kanunu bugün çıkaralım.

Sonra kanunun esası hakkında da kısa bir şey arz edeyim. Mesele İsmail Subhi Beyefendinin bahsettiklerine ve bâzı arkadaşlarımın bahsettiklerine; bâzı âza hazaratı arasındaki ihtisasata baktım. Nafıanın murakabesi hususunun biraz hoşa gitmediğini zannederim. Halbuki bu kanunun esası, yol paralarının yollara sarf edilmesidir. Esas budur. Bu esasa zannederim muarız olacak yoktur. O halde kanunun müzakeresine başlıyalım; ondan sonra kolaydır. Şimdi bir noktasına saplanıp da kanunun müzakeresini uzatmıyalım. Yol paraları yola sarf edilsin, esas budur. Buna muhalif bir kimse yoktur zannederim. Maddelere geçilmesini teklif ediyorum.

EMİN B. (Erzincan) — Efendim bendeniz bu kanunun kabulünü birçok kavaninin feshi suretinde telâkki ediyorum. Hattâ eldeki Nevahi Kanununa bile lüzum kalmaz idarei hususiye teşkilâtı elde mevcut bir kanunla vücut bulmuştur. Onun varidatı ise mahdut bâzı aksama inhisar eder. Bugün nasıl ki Nafıa Vekili Beyefendi tarik bedelâtı mavuzıalehine sarf edilsin, dedi. Küsuratı munzamma ve saire için de Maarif Vekili Beyefendi ikinci bir kanunla gelecektir. Bunun ne mânası kalır? Mecalisi umumiye burada Nafıa murakabesinden ziyade memleketin ihtiyacatını tedvir eder ve o

suretle takdir ve mevcut paramı bütçesine vaz'eder. Belki o memleketin yolu noksan olmakla beraber masarifi daha noksandır. Binaenaleyh maarife sarf eder. Nafıa Vekâletinin acaba murakabesi ile bu meseleler halledilecek midir? Nafıa Vekâletine vürudetmiş, hattâ buradaki Nafıa Vekâletine değil İstanbul'daki Maarif Nazaretine vürudetmiş öyle projeler biliriz ki o yollar ufacık bir tamirle yapılması mümkün iken turku umumiyeden olduğundan Nafıa Vekâletine gelmiş ve senelerce orada kalmış, çıkmamıştır. Vakaa bu mahzuru defetmek için bir kayıt kounluyor. İki hafta zarfında olacak; fakat iki hafta zarfında bu iade edilmediği takdirde meclisi umumiye salâhiyet verildiği kaydedilmemiştir.

ÖMER LÛTFİ B. (Amasya) — İki hafta zarfında Nafıa Vekâleti tasdik etmiyecek olursa mecalisi umumiye parayı sarf etmekte muhtardır.

EMİN B. (Erzincan) — Sonra; Nafıa Vekâletine en büyük salâhiyeti veriyorsunuz. O da mecalisi umumiyenin salâhiyetini nezetmektir. Halbuki mecalisi umumiyenin salâhiyetini Heyeti Celileniz tevsie çalışırken ve Heyeti Umumiye kemali şevk ile çalışmakta iken, memleketin hâkimiyeti ile mütenasibolmıyan kanunlar vazı ve müzakere etmek şayanı kabul değildir. Binaenaleyh bu kanunun reddi Hâkimiyeti Milliye için daha esaslıdır.

MUSTAFA B. (Antalya) — Efendim Meclisi Âliniz bu kanunu kabul buyurmalıdır. Bu kanun halkçılık mefhumuna ve memleketin nefi ve ihtiyacına muhaliftir. Encümen daha fazla gayret göstererek; meclisi umumilerden tanzim olunacak bütçenin Nafıa Vekâletinden tetkik ve Dahiliye Vekâletinden tasdikıne ve yine meclisi umumilerin beş senelik program tanzimi ile bunun da vekâletler tarafından tasdikıne lüzum ve ihtiyaç gösteriyor ki, bu husus meclisi umumilerin tamamen salâhiyet ve serbestii hareketini, vâsi mezuniyet ve salâhiyetlerini nezediyor. Bu suretle teşekkül edecek şûraların mahallî işlerde alacakları istiklâli idare, istiklâli hayatlarını nezediyor. Binaenaleyh kanunun heyeti umumiyesinin reddini teklif ederim.

OSMAN FEVZİ Ef. (Erzincan) — Bendeniz İsmail Subhi Beyin mütalâatının bâzı kısmına muarızım. Kırk seneden beri kendi muhutimizde meşhudatımız; tarik inşaatı sözü daima deveran ediyor. Fakat henüz postayı sevk edecek bir yola bile malik değiliz. Bunun sebebi ise nafıa kendi başına kalınca yol yapmaz ve bizi yol sahibi edemez. El'an Sivas'tan Erzincan'a geldiğimiz yol, Halil Rifat Paşanın Hükümeti mahalliye ve eşraf ile beraber bizzat üzerinde çalışılarak yaptığı yoldur. Tarik bedalâtı ise muntazaman istifa olunuyor. Alınıyor, fakat nereye sarf olunuyor? Yalnız memurin maaşatına sarf olunuyor, memurin maaşatından maada ortada ne var? Yarım yamalak, birkaç cılga açılmıştır. Tesviyei türabiyeden ibarettir. Bu da mühendislerin keyfine hizmet etti. Birisi gayet cesim ve mürtefi dağları açtı. Diğeri bilmem neler yaptı? Fakat hepsi bugün muattal. Çünkü fen memuru mesul değil. Fakat bu kadar fakir ahalinin parası zayi oluyor. Aacaba bunu kim arıyor? Bugün bunu aramaya ahalinin, Hükümetin hakkı var mıdır? Yok mudur? Bunu anlıyayım. Binaenaleyh bir memurun yol yapması aynı hatadır. Burada İsmail Subhi Beyle beraberim.

Fakat nezaretin; Hükümetin en büyük memurları hazır olarak mahallî meclisi idarelerinin nezaretleriyle kararlariyle yapılmak lâzımdır. Bunu şu kanunda şart koşmamız - tecrübeme binaen söylüyorum - vaciptir. Fakir de gitmiş yolda bulunmuş mudur. Olmuyor, behemehal yol inşaatı ancak mahalli Hükümetin ve mahalli meclisi umumisinin nezaretiyle, gayretiyle, himmetiyle mümkün olabilir. Başka suretle yol yapılamaz. Binaenaleyh bu işi munhasıran Nafıaya bırakmak hatayı fahiştir. Hattâ temsil makamında arz edeyim ki, suiistimalât, suimuamelât hiç eksik olmaz. Ahaliyi istediği gibi çalıştırır, yorar, sonra da hakkı olan yevmiyesi verilmez. Burada şimdi tafsile hacet yoktur. Bendenizin Meclisi Âliden ricam şudur ki; yol meselesini Hükümeti mahalliyeye ve mecalisi umumiyeye tevdi buyurunuz, onlar nafıanın ve erbabı fennin nezaret ve tensipleriyle yollarını yaptırsın.

OPERATÖR EMİN B. (Bursa) — Efendim esas itibariyle bendeniz bu kanunun lehindeyim. Fakat bu şekilde maksadı temin edemiyeceğine kailim. Anadolu'nun hemen her tarafını gezdim. Hattâ geçenlerde Kastamonu'ya kadar ufak bir seyyahat yaptım. Yollar, arkadaşların anlattıkları gibi, berbat bir haldedir ve Heyeti Umumiyenin yardımiyle yapılmıştır. Ezcümle bu defa Kângırılılar kemali iftiharla anlatıyorlardı. Vak-

tiyle Kângırı ile Ilgaz dağının tepesindeki yolu kırk beş günde yapmışlar. Rumeli'de tetkik ediniz, bütün yolları Midhat Paşa merhum yaptırmış, Anadolu'da Halil Rifat ve Ahmed Ferid paşalar pek çok himmetler göstermiştir. Binaenaleyh şu zamanda bu para ile yol yapmak imkânı olmadığına kaaniim. Daha esaslı bir tedbir alınmalıdır. Hükümet ya amelî bir yol seferberliği yaparak yüz binlerce adamı tahtı silâha alır veyahut Romanya'da olduğu gibi, her şahsı muayyen miktarda, meselâ on metre murabbaı yol yapmakla mükellef tutar.

Şunu da arz edeyim ki; şimendifer imtiyazatı hakkında müşkülpesent olmıyalım. Eğer memleketimizde şimendifer yapmak istiyenler olursa onlara mümkün olduğu kadar menafi temin edelim ve memleketimizde şimendiferi çoğaltmaya bakalım. Mâruzatım bundan ibarettir.

HACI MUSTAFA Ef. (Ankara) — Efendim bu kanun filhakika şayanı kabul bir kanundur. Tarik bedelâtı nakdiyesi mavuzıalehine sarf edilsin. Şüphesiz bunu herkes arzu eder. Öyle ya, yol için alınan parayı yola sarf etmelidir, başka yere sarf etmek günahtır ve caiz değildir. Lâkin evvelâ bir kere halimize bakalım, ben zanneliyorum ki; kanunu müdafaa eden mazbata muharriri ve sair bu mealde idarei kelâm eden efendiler, aflarına mağruren diyeceğim, bizim şehirlerimizi, köylerimizi bilmiyorlar. (Handeler) Bugün biz buraya bir gaye için toplandık. O gaye, düşmanı memleketimizden defetmektir. Gerçi yolsuz defedilemez, o başka, mektepsiz defolunamaz, o da yine başka; evet bunlarsız düşman defedilemez denilebilir ve doğrulur. Lâkin geçen gün köylünün birisine sordum: Köyünüzde kaç hane var? Elli hane var; kaç erkek var? Yirmi beş erkek var, dedi. Şimdi Allah aşkına haydi milyonlarla lira getirin, kime yaptıracaksınız? Rica ederim, köylü bugün kırk lira veriyor. Çalıştırmak için bir adam bulamıyor. Biz niçin böyle hayalât ile uğraşıyoruz? Almanya'da şöyle, Fransa'da böyle... Bilmem falan yerde nasıl. (Alkışlar)

Rica ederim efendiler! Bugün bunların nüfuslarına bir kere bakınız, kilometre başına kaç nüfus düşüyor? Bunu siz benden daha iyi bilirsiniz. Bugün yol inşaatını hangi mütaahhit deruhde edecek? Binaenaleyh bir şey teklif edeceğim; ne kadar yol parası varsa hepsini cemedelim ve cephedeki zâbitlere ve sair cephede bulunanlara verelim. Şu işi bitirelim. (Alkışlar) Hududumuzu çizelim, ondan sonra da yol mu yaptıracağız, mektep mi açacağız? Kâşane mi inşa edeceğiz? O zaman da bunlara bakarız. İptida düşmanı defedelim. Yoksa bu işler bu hal ile, bu yürek çarpıntısiyle, bu kalb sıkıntısiyle yapılamaz.

NAFIA VEKÂLETİ VEKİLİ DR. ADNAN B. (İstanbul) — Efendim bendeniz Nafıa Vekâleti umurunu vekâleten tedvire başladığım zaman böyle gayet kıymettar bir kanun olduğundan bahsettiler. Bendeniz de aldım, okudum. Bahis buyurdukları rapor cidden güzel tetkikat neticesinde yapılmıştır ve bendeniz de gördüm ki hakikaten tarik bedelâtı nakdiyesi mavuzıalehinin gayrıya sarf ediliyor ve kürsüde söz söyliyen bütün arkadaşlar, bu sarfiyatın gayrimuhik olduğunu söylemekle söze başladılar. Zannederim içinizde gayrimuhik olduğunu söyliyecek hiçbir arkadaş yoktur. Yalnız bâzı arkadaşlar bunun tarzına, usulüne itiraz ettiler. Yani tahsil olunan tarik bedelâtı nakdiyesi doğrudan doğruya mavuzıalehine sarf olunmalıdır diye bir prensip olmadığını söylediler. Erzincan Mebusu Emin Bey biraderimiz de bu, meclisi umumilerin salâhiyetine taallûk eden bir meseledir dediler. Bunun ne dereceye kadar taallûk edip etmediği tabiî esnayı müzakerede anlaşılacaktır, belki de taallûk ediyor. Eğer ediyorsa elbette Meclisi Âliniz kabul etmez. Fakat bendenizin anladığım Nafıanın yol yaptırması ve yaptırmaması meselesi değildir. Birtakım turku hususiye vardır. Bu turku hususiyenin muhafazasına mecburiyet vardır ve onların muhafazası için, tamiri için milletten bir para alınıyor ve ismine tarik bedeli nakdîsi deniyor. Fakat alınan bu paranın nısfı tarika sarf olunuyorsa nısfı da başka yerlere sarf olunuyor.

Şimdi Meclisi Âliniz bu kanunla bunun hepsi tarika sarf edilsin diyorsunuz. Bugün bu kanunla mevzuubahsolan mesele budur. Binaenaleyh bu cihetten efkâr ve mütalâanızı istirham edeceğim. Eğer bu tarik bedelâtının yalnız tarika sarfı muvafıksa buna karar verirsiniz; muvafık değilse kanunu reddedersiniz. O da Meclisi Âlinizin müzakeresiyle anlaşılacaktır. Bu kanun Feyzi Beyefendi zamanında Nafıa Vekâletine gelmiş, Nafıa Vekâleti bunu tevsi etmiş,

Muvazenei Maliye Encümenine gitmiş. Muvazenei Maliye Encümeni bize aidolmakla beraber ehemmiyetli gördük demiş. O da bâzı noktalarını tadilen bir proje yapmış. Yani Heyetçe, Meclisi Âlinizce gayet çok mütalâa edilmiş bir kanundur.

İSMAİL ŞÜKRÜ Ef. (Karahisarı Sahib) — Hükümetçe teklif ve encümence tasvibolunan bu kanun yolsuzluğu izale için yapılmıştır. Fakat şuradan gaflet olunmuş ki, bir iki cihetten de yolsuzluk yapılmış... İdarei umumiyei vilâyat Kanunu mucibince mahalline verilmesi lâzımgelen hukuk mahalline verilmemiştir. Mutasarrıfların, meclisi umumilerin başında bir reisi umumi olması, meclisi umumilerin mukarreratına hakkı itirazı bulunması, bütçeyi Dahiliye Vekâletince tasdik edilmeden sarf ettirmemesi ve saire gibi vilâyat, mahalline taallûk eden umurda serbest bırakılmamıştır. Milletin, ahalinin hakkı tamamiyle verilmemiştir veya verilememiştir. Biz, Büyük Millet Meclisi, Halk Hükümetini teşkil ettik. İdarei nevahi Kanununu yapmakla meşgul olduğumuz bir sırada o yarım olarak verilmiş olan hukukun bir kısmını daha zaptetmek, ne dereceye kadar akıl ve mantıkla kabili teliftir? Efendiler burada merbut bir cetvelde gösteriliyor. Ekseri elviye, bütün vilâyat yol yapmak istiyor. Meselâ benim dairei intihabiyem olan Karahisar'da ne kadar tarik bedelâtı nakdiyesi, ne kadar bedelâtı muhammene varsa hepsini yola hasretmiştir. Demek bunu idrak ediyor. Fakat her sene bu böyle olamazdı. Bazan mütaahhitsizlikten veyahut diğer tesirattan tamamiyle parayı sarf edemiyeceğini anlıyan o mahallin âzaları o parayı kısmen oradan ayırır, oradan iktisadettiği para ile diğer müessesesini ihya eder. Sonra da öbür müesseseyi ihya eder. Bu vilâyata verilmiş bir haktır. Sen şu parayı şuraya sarf edeceksin, sarf etmezsen teçziye edeceğim demek, zannederim, daha yolsuzluktur. Bir yolsuzluğun tamiri için, iki yolsuzluk yapılamaz. Çünkü evvelâ memleket menfaatinden mahrum ediliyor. Saniyen verilen hukukun bir kısmı gasbediliyor ve tekrar ediliyor. Diğeri ise Meclisi Âlinin Hükümetin hakkını tamamiyle ahaliye vermek üzere çalıştığı bir zamanda bilmem ki, Meclisi Umuminin prensiplerine ve esasatına şu kanun hiç tevafuk eder mi? Bendenizce reddedilmek lâzımdır. Yollar yapılmıyor, bunun sebebini başka bir cihette arıyalım. Yolların yapılmamasının sebebi, para değil, amele meselesidir. Efendiler paralar yola tahsis edilir, lâkin o sarf edilemez. Başka tarafa sarf edilir. Başka taraftan da memlekete lâzım olan şeyler yapılabilir. Biz, bütçemizde bazan Müdafaai Milliye Vekâletine fazla tahsisat veriyoruz. Sonra bâzılarına daha fazla veriyoruz. Bazan öbür vekâlete daha fazla veriyoruz. Hangi vekâlette mecburiyet görürsek ona fazla para veriyoruz. Birisini fazla ihmal etmek, öbürüsünü imâl etmek mecburiyetinde kalıyoruz. Bunu ahalii mahalliyenin takdirine bırakmak lâzımdır. Binaenaleyh ahalii mahalliyenin elinden bunu almak doğru değildir. Bahusus şu zamanda hiç de doğru olamaz.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Efendim! Ben Nafıa Vekili Muhtereminden bir sual sormak isterim. Buyurdular ki; daha bu kanun kaleme alınmazdan evvel, bâzı yerlerde tamirat ve inşaata başlanmıştır.

NAFIA VEKÂLETİ VEKİLİ Dr. ADNAN B. (İstanbul) — Kim söyledi?...

MUSTAFA SABRİ Ef. — Siz söylediniz.

NAFIA VEKÂLETİ VEKİLİ Dr. ADNAN B. — Öyle bir şey söylemedim. Belki kulağınız yanlış işitmiştir.

MUSTAF ASABRİ Ef. — Rica ederim, zatıâlinizin sözünden amelenin gönderilmeye müheyya olduğu anlaşılıyor.

NAFIA VEKÂLETİ VEKİLİ Dr. ADNAN B. — Reis Bey, ben öyle bir şey söylemedim (Handeler) Mustafa Efendi, ben böyle bir şey söylemedim. Yanlış anlamışsınız, tashih buyurun.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Üç sene evvel salâhiyeti alınmış ve yaptırılması için parası verilmiş olan köprüyü yaptırmışsa, bu kanunlarla bunu yaptıracak olan vekâlete itimad edebilirim.

NAFIA VEKÂLETİ VEKİLİ Dr. ADNAN B. — Müsaade buyurur musunuz?

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Rica ederim beyim. Sözümü kesmeyiniz, Reis Bey söylemesin. (Handeler) Reis Bey, Nizamnameyi tatbik ediniz. (Handeler) Daha üç sene evvel Meclisi Âlinizden tahsisatı tasdik edilmiş ve beş bin lira parası bankaya verilmiş olan Garzan köprüsünü vekâlet yaptırmış mıdır? Buna cevap istiyorum.

NAFIA VEKÂLETİ VEKİLİ Dr. ADNAN B. — Böyle bir köprü şimdiye kadar işitmemiş-

tim, şimdi haberim oldu. Garzan denilen bir köprünün beş bin lira parası varmış. Bu ne imiş; şimdi öğreneceğim. Böyle bir köprü parası bankada nasıl duruyor?

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Teşekkür ederiz ki, Vekil Bey daha henüz haberdar değil..

Dr. TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Arkadaşlar, bu kanunu okurken bendeniz, bundan bütün bütün başka bir mâna anladım. Onun için maalesef bu hususta bâzı arkadaşlarımın fikrine iştirak edemiyeceğim. Vergilerin bu suretle tahsili meselesinin halkçılığa muarız olan bir fikir olması ihtimali vardır. Bu kanun mevzuubahsolurken devleti malî umurunda, yeni bir prensip mi mevzuubahistir? Yoksa bu kanun yolsuzluğa çare bulmak için mi buraya geliyor? Hangi noktai nazardan mütalâa edeceksek ona göre sözlerimiz değişecektir. Heyeti Vekile bu kanunu imza edip gönderirken Hükümetin malî, idari sisteminde, şimdiye kadar muvaffakiyetsizliği onun şeklinde bularak yeni bir şekil teklif etmesi dolayısiyle mi buraya gönderiyor? Yani doğrudan doğruya malî idareyi halktan alarak, halk vergisini verirken, halkın emir telâkki etmesi usulünün birinci tecrübesi mi diye ortaya atıyor? O noktai nazardan mütalâa edelim. Maliye Vekili Beyin fikrini bilmek isteriz.

İkincisi : Turku hususiye yapılamıyor. Yoksa ona çare bulmak için mi ortaya atılıyor? Onu da muhakeme etmek isteriz ki; acaba kabahat şekilde midir? Yoksa kabul etmiş olduğumuz ve şimdiye kadar yaşıyan usulün hüsnütatbik edilememesinde, çalışılmamasında, makinanın iyi çevrilememesinde midir? Binaenaleyh, bu iki noktayı halletmedikçe; doğrudan doğruya kabul ettiğimiz eşkâl Hükümetle kabili telif olmıyan bu şekli kabul etmekte mazuruz. Hiçbir vakit böyle bir prensibi kendimizde göremiyorum. Bu pek doğru olabilir. Birçok memleketler vardır ki; tahsis usulünü kabul etmiştir veya etmemiştir. Fakat vergi kanunu, tahsisat kabul etmiştir. O vergi kanununu kabul ederken halkın vereceği paranın nereye sarf edileceğini halkın daha evvel bileceğini ve bu hakkın Meclisten kaldırılarak müntahiplere verilmesini istemiştir. Şu halde yeni bir prensip tebeddülü önünde miyiz? Eğer böyle ise buna göre mütalâamı arz etmek isterim.

REİS — Tahsin Bey.

TAHSİN B. (Aydın) — Bendeniz sarfınazar ettim.

RAGIB B. (Kütahya) — Birçok arkadaşlarım bihakkin kanunun aleyhinde şikâyette bulundular. Filhakika biz, ne yaptığımızı bilmiyecek derecede şaşırmış kalmış bir vaziyetteyiz. Yalnız Hükümette değil, bu şaşkınlık encümenlere de sirayet etmiştir. İki sene evvel; «Hâkimiyet milletindir.» dedik. (Kaldırdık mı? Sadaları) Şimdi şu kanuna dikkat buyurunuz efendiler, Nafıa bütçesini, yani vilâyat bütçesini, vilâyatın Nafıa bütçesini, bir kere Nafıa Vekâleti tetkik edecekmiş, bir kere de Dahiliye Vekâleti tetkik edecekmiş. Biz bir Teşkilâtı Esasiye Kanunu yaptık. Bu kanuna müteferri olan kavaninin müsveddesini her vekâletin Meclise göndermesini, müzakeresi esnasında mütaaddit defalar zikrettik. Şimdiye kadar yalnız Nevahi Kanunu gelmiş, diğerleri henüz gelmemiştir. Encümen veya vekâlet, eğer o kavaninin, şûraların, Nafıa şûralarının vazaifine dair uzunuzadıya müzakerelerle vakit geçireceğine iki gün düşünseydi, bir müsvedde hazırlasaydı, o müsveddeyi Dahiliye Vekâletine göndermiş olsaydı, belki bundan çok büyük hizmet etmiş olurdu. Efendiler, yolların yapılmamasına sebep, yalnız para meselesi değildir. Bunların yapılamamasının daha çok sebebi vardır. Bunlardan birisi de; bilhassa Nafıa Vekâletinin gölge olmasıdır. Zira her hangi bir yolun beş senede keşfi yapılmak üzere bir mühendis gönderilmiştir. Beş sene zarfında keşif yapılmış, tekrar keşif yapılmış, hâlâ başlanmak emri verilmemiştir. Bunları size ispat ederim. Tekrar ediyorum, bu yolların başlanılmaması, yapılamaması Nafıa Vekâletinin gölge olmasıdır. Şimdi ben Nafıa Vekâletinden temenni ederim ki, yolların yapılması için hakikaten yapılması lâzımgelen şeyler ne ise, Teşkilâtı Esasiye Kanununun ruhuna tevfik ederek bir kanun tanzim ve o lâyihayı Şûralar Kanunu ile birleştirerek Meclise getirsin. Meclis Şûralar Kanununu kabul etsin, mesele halledilsin. Efendiler, yoksa böyle kanunlarla Meclis, uzunuzadıya meşgul olursa katiyen hiçbir netice çıkmaz.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Efendim, bu lâyihai kanuniyenin bendenize taallûku yoktur. Bu, Nafıa Vekâletine aittir. Tevfik Rüşdü Beyefendi işi prensip, kitap meselesi

yaptılar. O vakit Maliye Vekili olarak lâyihaya vaz'ı imza ettiğim için, istenilen noktayı mümkün olduğu kadar izah edeyim. Tevfik Rüşdü Bey diyor ki; «Bu tahsisi varidat usulüne göre, tertibedilmiş bir lâyihadır. Şimdiye kadar bizim bildiğimiz şey, vergilerde tahsisi varidat usulü yoktur. Binaenaleyh bu kanun bütçe usulünün esasını tebdil mahiyetindedir. Hükümet bu hususta bir tetkik mi yapmak istiyor?» Yalnız şu ciheti zühul ettiler, zannederim, tarik bedeli nakdîsi ve toplanılan paralar, malûmuâliniz olduğu veçhile, idarei hunusiyelere aittir. İdarei hususiyeler hakkındaki bütçe usuliyle muvazenei umumiyeyi teşkil eden Devlet bütçesinin usulü arasında, bâzı prensipler vardır. Ezcümle varidat kısımları bundandır. Umumi bütçelerde, Devlet bütçelerinde varılan en son şekil, tevhidi varidat ve tevhidi masarifattır. Hiçbir varidat yalnız bir yere mahsus değildir. Bütün varidat ne namla alınırsa alınsın umum varidat üzerine de tevhidedilir. Mecmuu varidat hidematı Devletin karşılığı addediliyor ki, buna (Tevhidi varidat) denilir, bütün memaliki mütemeddinedeki bütçelerin şekli budur. Ancak yine memaliki mütemeddinede umumi bütçelerin yanıbaşında hususi bütçeler, idarei hususiyelere, idarei mahalliyelere ait bütçeler vardır ve bu bütçelere (Finans lokal) unvanı verilir ve idarei hususiyelere mevdu olan bütçeler daima bu suretle tatbik edilmektedir. Hattâ idarei hususiyelere hasredilen hidematın nev'i ve mahiyeti bazan behemehal (Tahsisi varidat) usuliyle yapılması lâzımgelir. Bu usul, kavaidi umumiyeyi tebdil mahiyetinde değildir. Zaten hususi bütçelere kabili tatbik olan bir kaidenin bizim memleketimizde kabulünden ibarettir. Bu lâyiha ile kanunun istihdaf ettiği gaye ikidir; birisi, dairei hususiyelerde tahsisi varidat usulünü kabul etmiş oluyor. Mümkün olursa umuru mahalliyeyi maarifi de o suretle yapmalıdır. Maarifinde de bu kaideyi yapmak idarei hususiyeye ait diğer müessesata da aynı esası koymak.

İkincisi; takibettiği kaide, idarei hususiyelere metruk olan varidatı, varidatı umumiyeden tamamen tefrik edip cibayet ve sarfını müstakil bir halde mahallî idarelerine bırakmaktadır. Nitekim bu esesa göre Maarif Vekili sabıkı Hamdullah Subhi Beyefendi tarafından teklif edilmiş bir lâyiha vardır ki, bendeniz Maliye Vekili sıfatiyle ona da muvafakat ettim ve imzamı koydum. Onunla da; idarei hususiyelere aidolan hissei maarifin hususi tahsildarlar marifetiyle cibayeti suretiyle idarei umumiye hesabatiyle alâkasını kesmiş oluruz ve bu suretle idarei hususiye varidatını mahalline vermediniz diye birtakım gürültülerden kurtulmuş oluruz.

Efendiler, içinde bulunduğumuz vaziyet ve şimdiki usul devam ederse, yani idarei hususiyeye aidolan varidat Hazine namına cibayet edilerek, umumi varidatı tahsile memur olan tahsildarlar marifetiyle toplanır ve bu paralar mavuzialehine sarf edilmezden evvel mal memurlarından geçecek olursa, bu zaruret devam ettikçe, emin olabilirsiniz ki, idarei hususiyenin bütün paraları masarifi umumiyei Devlete sarf olunacaktır ve edilmeye mahkûmdır. (Doğru sesleri.) Hem bu ihtilâfı ortadan kaldırmak ve hem de daha esaslı bir tertip vücuda getirmek için kendilerine aidolan varidatın cibayetini kendilerine terk etmekle beraber zaten umuru nafıa gibi, umuru maarif gibi tahsisi varidat kaidesi pekâlâ müsaidolan ve birçok memaliki mütemeddinede bu yolda yapılagelmekte olan hidematı hususiyeye sırf varidatı mahalliyeyi tahsis, yani (Tahsisi varidat) şeklinde yapmayı Hükümet anprensip kabul etmiştir. Bu mâruzatımla zannediyorum ki, Tevfik Rüşdü Beyin esas noktalarına cevap verdim. Yalnız bir noktayı izah edeyim ki; encümenin fikrinin bir noktasına şahsan iştirak etmiyorum. Bilmem. Yeni Maliye Vekili Bey ne fikirdedir? Orada encümen yine o masariften kaçarak, idarei hususiyeye aidolan (Tarik bedeli nakdîsi) Vergisinin umumi tahsildarlar marifetiyle tahsilini teklif ediyor. Halbuki bizim istihdaf ettiğimiz tefriklerden birisi de buydu. Bu tefriki yapmadıkça bu paranın idarei hususiyenin kasasına girmesine imkân ve ihtimal yoktur.

Dr. TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Reis Bey müsaade eder misiniz?

REİS — Hayır, Ali Şükrü Bey buyurun.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Efendim, bendenizden evvel söz söyliyen rüfekayı kiram hepsi ayrı ayrı nikatı nazardan söz söylemekle beraber vaziyeti tenvir ettiler. Eğer muhterem refikım Ragıb Beyefendiden evvel söz söylemiş olsaydım, Rağıb Beyin kulakları çınlasın di-

yecektim. Teşkilâtı Esasiye Kanunundan, Nevahi kanunundan sarfı nazar, elde mevcut ve bir şekli hukukiyi haiz olan kanunlarla mecalisi idare ve umumiyelere verilmekte olan hakların alınmasını mutazammın bu kanunun teklifi, Nevahi Kanununun tarzı tatbikatı hakkında beslemekte olduğum endişelerin de kısmen muhik olduğunu gösteriyor. Bendenizce yapılacak muamele, bu kanunun derhal geri almak ve sabık Maliye Vekili Hasan Beyefendinin burada izah buyurduğu veçhile, yalnız tarik bedeli nakdîsi hakkında değil, Maarif Hissei İanesi hakkında idarei hususiyelere tahsis edilmiş paraların cibayetini doğrudan doğruya mahalline bırakacak bir kanun çıkarmaktan ibarettir. Vaziyetimiz malûm, vaziyetin ıstırarı da malûm, her mahallin ihtiyacı kendisine göre mahallince takdir olunur. Merkez bunu takdir edemez. Binaenaleyeh idarei hususiyelerin cibayet etmiş olduğu parayı vaziyetin icabatından olarak levazım ve amele bulunup bulunmamak dolayısiyle nereye sarfı icabettiriyorsa onu yaparlar ve bu hakkı onlara vermeliyiz. Zaten müzakere ettiğimiz Nevahi Kanuniyle bu yola gidiyoruz. Şimdi bâzı yerler vardır ki; ezcümle bendenizin dairei intihabiyem olan Trabzon'da hakikaten Tarik bedeli nakdîsini alıyorlar, fakat yol yaptırmıyorlar. Gerçi ufak - tefek birtakım yerler yapılıyor.

ÖMER LÜTFİ B. ((Amasya) — Trabzon'da köylüden alınan o parayla ne yapılıyor?

ALİ ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Köylüden alınan parayla şehidolan vatandaşlarımızın çocuklarına bakılıyor. Darüleytamlarda okuyorlar ve daha buna mümasil olan zaruri ve âcil şeyleri yapıyorlar. Biliyorsunuz ki o parayla yol yapılmaz. Çünkü emele yok. Yalnız paralar kâfi gelmediği için ve ortada sefil ve perişan birçok eytam olduğu için Trabzon Meclisi Umumisi ve diğer mecalis yeni bir bütçe yapmışlardır. Bu bütçede eski kanunun hükmünden istifade ederek yenibaştan tevsi ve temdideceklerı iskeleden İskele Resmi almak suretiyle birkaç daha fazla ytim beslemek, mevcut mektepleri idame etmek için vilâyet varidat aradı ve bütçeyi buraya gönderdi. Hattâ bendeniz de mebus sıfatiyle takibettiğim halle eski usul icabatından olmalı ki, muvaffak olamamışlardır. Ve o resmi alamıyorlar. Halk veriyor. Yani şehir değil, o vilâyetin mümessillerinden ibaret olan meclisi umumi kabul ediyor, fakat Dahiliye Vekâleti kabul etmiyor. Dahiliye Vekâleti belki ben mâzur görürüm. Çünkü elinde bir kanun vardır. Onlar da kanunun bir kısmına şöyle bir uydurmak suretiyle yapmak istiyorlardı. Bundan da bir faidei ameliye memul idi. Çünkü arz ettiğim gibi; o alınacak parayla sokaklarda kalmış eytam ve eramil ölümden kurtarılacaktı. Ve serseri olacak olan birtakım çocuklar da insan halinde muhafaza edilecekti. Bunun hakkında bendeniz de çok uğraştım. Onun için bu kanun geri alınmalıdır. Yahut geri alınmazsa bunun yerine idarei hususiyelere muhtas olan varidatın cibayet ve sarfını doğrudan doğruya mahalline bırakmalıyız. Bir kanun yapmalıyız, bütün bu gibi müdahalâtın önünü almalıyız. (Doğru sesleri)

REİS — Efendim müzakerenin kifayetine dair takrirler vardır. (Hayır, hayır sesleri)

Dr. TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Reis Bey, bir sual sormuştum. Müsaade buyurun gayet mühimdir.

REİS — Efendim sizden evvel dört zat söz almıştır.

Dr. TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Görülüyor ki, bu kanunla bir prensip meselesini hallediyoruz. Onun için ona göre hareket edelim.

İSMAİL SUBHİ B. (Burdur) — Arkadaşlarımın, halkın hukukunu muhafaza hususunda gösterdikleri gayrete bendeniz de kalben müteşekkirim. Ancak bu arzuyu izhar ederken biz de o halkın hukukunu muhafaza ile mükellef simalardan olduğumuz unutulmamalıdır. Binaenaleyh bilhassa Hacı Mustafa Efendi beyanatlarında halkı bilmediğimizi söylediler. Zannediyorum ki, bir dâvayı kazanmak için en muvafık tarik, muhasımı teçhil etmek değildir. Bizim bilmediğimizi nereden biliyorlar? Ben kendilerine hürmet ederim ve kendi fikirlerini dinledim. Ancak bu memlekette Yunana karşı müdafaa için bir Müdafaai Milliye ile bir Maliye bırakılsa ve diğer bütün devair, bütün hidematı devlet ihmal edilmiş olsaydı o zaman kendileriyle hemfikrolurdum. Başka hiçbir Vekâlet işlemezdi. Halbuki halkın diğer ihtiyacı için bütün devair işlerken, biz nasıl olur da memleketin ihtiyacatı âtiyesini, ihtiyacatı hazırasını, ihtiyacı lâhikını düşünmiyelim? Her halde düşünmekle mükellefiz. Çünkü

bu bir vücuttur. İşler ve yaşar. Sonra Ragıb Bey biraderimiz bizi şakınlıkla itham buyurdular. Bu kelime mevkiinde sarf edilmemiştir. Ragıb Beyefendi nasıl Nevahi Kanuniyle bu memleketin yaralarına çaresaz olacağını zannediyorlarsa, başka arkadaşlar da başka tariklerle bu memleketi kuvvetlendirmek için başka bir yolla da terakki yoluna sokmak çarelerini düşünüyor. Her kes diğerinin içtihadına hürmet etmekle mükelleftir. Biz de çalışıyoruz. Ragıb Beyefendi ne kadar Nevahi Kanununa riayet ediyorlarsa ve onun ne kadar dâvayı külloldığuna kaani iseler, belki arkadaşlar o kanunun faideli olduğuna inanmakla beraber, onun devayı külloldığunu zannetmiyebilir ve ondan dolayı şaşkınlıkla itham edilmezler. Bu kayıtlar...

RAGIB B. (Amasya) — Teşkilâtı Esasiye Kanunu ortada dururken salâhiyetiniz yoktur.

İSMAİL SUBHİ B. (Devamla) — Bu kayıt bertaraf olduktan sonra bendeniz burada Teşkilâtı Esasiye Kanununun burada müdafii olmakla Allahıma hamdetmiştim. Evet halkın işini halka bırakmalı, fakat halkın işini halka bırakırken halkı yıkmak reva değildir. Halkın işini halka bırakmak demek, bu memlekette bütün işleri halka bırakmak demek değildir. Nasıl ki Müdafaai Milliye işlerini, nasıl ki Maliye işlerini ve nasıl ki fenne ait işleri merkeze almak mecburiyetindeyiz; halkımızın derecei iktidarını ve verebileceği paranın miktarını, aczini, kuvvetini elhasıl hepsini biliyoruz; binaenaleyh diğer dairelerin fen dairesindeki tecrübelerinden istifade etmek istersek hiçbir zaman tahtie edilmemek lâzımgelir. Biliyorsunuz ki; Teşkilâtı Esasiye Kanununun merkeze ayırdığı muhtelif hidemattan başka mülhakata da bıraktığı hidemat için ayrı ayrı kavanin yapmak lâzımgelir. Meselâ umuru sıhhiye için, umuru ziraiye için, umuru iktisadiye için mahallerine tevdi edilen vazaifin derecesini kavanini mahsusa tefrik edecektir. Binaenaleyh o kavanin bugün konulmamıştır. Konulmadığı halde biz halkın verdiği parayı mühmel bir halde bırakmamalıyız. Mavuzıalehinin gayrı şeylere sarf edilmek suretiyle israf edilmesine razı değiliz ve buna tahammül edemeyiz. Bugün elimizde bulunan İdarei umumiyei vilâyat Kanunu, zaten mazbatada gösterildiği veçhile, bir madde ile, halkın yol işlerine ait salâhiyetin murakabesini Dahiliye Vekâletine verdiği gibi, biz bunu başka bir şekilde Nafıa Vekâletine veriyoruz. Yeni bir kanun çıksın, Nafıa işlerinin ne kadarı merkeze aittir? Ne kadarı vilâyata aittir? Bunlar fennî tecrübeler tahtında bir usulü fenniyeye tevfikan ayrılacaktır. O zaman muarazamız kalmaz. Eğer Heyeti Celileniz arzu ediyorsa Maarif Vekili Beyefendinin buyurdukları veçhile müzakere edilebilir. Fakat biz şunda musirriz - ki biz bununla Teşkilâtı Esasiye Kanununa hürmetkârız, onu ihlâl etmiş olmuyoruz - bizim arzu ettiğimiz; köylünün verdiği paranın mavuzıalehine sarf edilmesidir. Maddelere geçildiği zaman eğer beğenmezseniz bâzı kuyudatı değiştirirsiniz, yani ufak tarza irca buyurursunuz. Bizim arzu ettiğimiz, ancak köylünün verdiği parayla çeşme yapılmaması, park yapılmaması, her mutasarrıfın, her kaymakamın hatırına geldiği ve vilâyet meclislerini dinlemiyerek birtakım şeyler yaptırmaması içindir. Bir madde var ki orada göreceksiniz. Bu paralar sarf edilemediği takdirde sinini âtiyeye devredilmesi taraftarı olduk. Damla damla göl olur. Efendiler bu para birikir, bununla birçok şeyler yapılır. Sonra bilirsiniz, senelerden beri bu memleketin yolları tamir edilemiyor. Niçin öteye beriye sarf edilsin de muhtacı tamir olan yollara masruf olacak paralar çarçur olsun? Efendiler, yol yalnız bir kazayı, bir nahiyeyi alâkadar eden şey değildir. Köy yollarını, Nevahi Kanuniyle şûralara bıraktınız veyahut bırakacaksınız. Bu ciheti bertaraf ediniz. Fakat bir memleketin hayatı iktisadiyesi, hayatı askeriyesi, terakkiyatı umumiyesi yollarla alâkadardır. Binaenaleyh herkes istediği gibi bir yol yaparsa, memlekette karmakarışık şebeke husule gelmiş olur. Halbuki bu şebekenin bir intizam tahtında birbirine merbut olması için mantıki ve fen dairesinde olması lâzımdır. Binaenaleyh bendeniz zannediyorum ki biz bununla halka hizmet etmiş olacağız ve yol paralarını mavuzıalehine sarf etmek için bu kanun buraya gelmiştir. Bu kanun gayet mühim bir kanundur. Zaten biz kanunu teyidetmekten başka bir şey yapmıyoruz. Tahsis, mahsis meselesi değildir. Evet bu para başka yerlere sarf edilmesin diyoruz. Niçin herkes aklına geldiği gibi köylünün parasını sarf etsin? Arzu buyurulursa bunu başka bir güne talik edelim, fakat arzu buyurulursa

bugün müzakere edelim. Bendenizce pek müfit bir kanundur ve zamanı da gelmiştir.

REİS — Bir sual soracaklar.

HAMDİ B. (Amasya) — Turku hususiyenin yapılamaması cihetini mecalisi umumiyenin iş görememesine hamlediyorlar. (Hayır sesleri) Fakat turku umumiyede Nafıa Vekâletinin gösterdiği faaliyetin derecesini tetkik etmiş midir? Bir misal arz edeyim. Üç dört senedenberi bir livada senevi on beş bin lira mühendis ve memur maaşı verildiği halde o livada turku umumiyeye sarf edilen paranın umum yekûnunu 7 - 8 bin liradır. Buralarını nazarı dikkate alarak bir prensip, bir usul gösterilsin.

REİS — Efendim, müzakerenin kifayetine dair takrir var, söz almış beş arkadaşımız da vardır...

NAFIA VEKÂLETİ VEKİLİ DR. ADNAN B. (İstanbul) — Müsaade buyuruluyor mu? efendim? Meclisi Âlide bu cihet iyi müzakere edildi. Görüyorum ki, Meclisi Âlide bu meselenin ne lehinde, ne aleyhindedir. Bu meseleyi, Maarif Vekili Beyefendinin teklif ettiği gibi, maarife ait, idarei hususiyei vilâyat ve saireye ait tekliflerle beraber müzakeresine talik edelim.

REİS — Efendim Nafıa Vekili Hükümet namına kanunun müzakeresinin tehiri ile hepsini birden müzakere edelim buyuruyorlar. Arzu ederseniz bu kanunun müzakeresini o kanunların müzakeresine tehir edelim. İdarei hususiyei vilâyat Kanuniyle müzakere etmek üzere tehirini kabul buyuranlar lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim. On dakika teneffüs için celseyi tatil ediyorum.

(Hitamı celse; Saat : 3,20)

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 3,35

REİS — Reisisani Hüseyin Rauf Beyefendi

KÂTİP : Ziya Hurşid Bey (Lâzistan)

REİS — Efendim celse küşadedildi.

2. — ÂZAYI KİRAM MUAMELÂTI

1. — Muvazenei Maliye Encümenine Birinci Şubeden Yozgad Mebusu Feyyaz Âli Beyin intihabedildiğine dair Şube Riyaseti tezkeresi

Riyaseti Celileye

Muvazenei Maliye Encümenine Yozgad Mebusu Feyyaz Âli Bey Birinci Şubece intihabedilmiş olmakla arzı malûmat olunur.

24 . VI . 1338
Birinci Şube Reisi
Niğde
Mustafa Hilmi

2. — Muvazenei Maliye Encümenine Beşinci Şubeden İçel Mebusu Sâmi Beyin intihabedildiğine dair Şube Riyaseti tezkeresi

Riyaseti Celileye

19 . VI . 1338 tarihli tezkerei Riyasetpenahileri cevabıdır :

Muvazenei Maliye Encümeninde inhilâl eden âzalığa şubemizden Sâmi Bey (İçel) intihabedilmiştir. Arzı malûmat olunur efendim.

24 . VI . 1338

Beşinci Şube Reisi	Kâtip
Karahisarı Şarki	Biga
Mustafa	Hamid

3. — Memurin Muhakemat Tetkik Encümenindeki münhallere âza intihabı

REİS — Efendim Tetkik Encümeninden iki zat istifa etmişlerdi. Yerlerine iki zatın intihabı lâzımgeliyordu. Onun için şubelere namzet intihabı yapılması için tezkere yazılmıştı. Şubelerce intihabedilen namzet listesini Heyeti Aliyenize arz edeceğim. İntihap yapılacak.

ENCÜMEN REİSİ ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Rüfekadan Süleyman Sırrı Bey de mezunen gitmiştir. Şu halde münhal üç oluyor. Ona göre intihabat yapılsın.

REİS — Riyasete hiçbir malûmat verilmemiştir efendim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Mezuniyet aldı, gitti efendim.

REİS — İstifa etmemiştir efendim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Efendim iki zat yazılacağına üç zat yazılsın. İstifa etmedi, mezun gitti.

REİS — Efendim Tetkik Encümeni Reisi encümende bir zatın münhal olmasına binaen bir diğerinin intihabına lüzum görüyorlar. Şu halde Tetkik Encümenine üç âza intihabolunacaktır. Tetkik Encümeni namzetleri listesi okunacak.

Birinci Şubeden : Haydar Bey (İçel), Osman Nuri Bey (Bursa),

İkinci Şubeden : Mahmud Bey (Ergani), Tevfik Bey (Erzincan)

Üçüncü Şubeden : Naim Efendi (İçel), Süleyman Sudi Bey (Bayezid)

Dördüncü Şubeden : Rıza Bey (Yozgad), Hamdi Efendi (Diyarbekir)

Beşinci Şubeden : Süleyman Bey (Canik), Celâleddin Bey (Trabzon).

REİS — Efendim üç kişi intihabedilecektir. (Üç kişi mi? Sadaları) Evet üç kişidir. Ahiren encümen reisi, bir zatın da mezunen gittiğini ifade ettiler; şu halde üç zat münhal vardır. Onun için bunların yerine üç zat intihabedilecektir. İsimleriniz okundukça reylerinizi istimal ediniz. Rey toplamaya Siird dairei intihabiyesinden başlanacaktır efendim.

(Esami okundu ve reyler toplandı.)

REİS — Efendim mevcudolmıyanların esamisi tekrar okunacaktır. Hazır bulunanlar lûtfen reylerini istimal buyursun. Rey vermiyen zevat varsa reylerini hemen istimal buyursun. (Esami okundu.)

REİS — Rey derci muamelesi tamamdır efendim.

(Tasnifi âra için bakur'a Sabri Bey (Kastamonu), Fayyaz Âli Bey (Yozgad), İsmail Remzi Efendi (İsparta) memur edildiler.)

2. — 28 Şubat 1338 tarihli Avans Kanununun üçüncü maddesinin lüzumu tefsirine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi ve Kavanini Maliye ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları

REİS — Efendim, reyler tasnif edilirken bundan evvelki celsede Heyetinizce müzakeresi kabul buyurulan Avans Kanununun tefsirine dair Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası okunacak.

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

28 Şubat 1338 tarihli Avans Kanununun üçüncü maddesinde Muvazenei Umumiye dâhil ve haricinde maaş ve ücurata zamimeten verilmekte olan tahsisatı fevkalâdei şehriyeden yüzde yirmi kat'edileceği musarrah olup işbu maddedeki «Muvazenei Umumiye haricinde» tâbirinden maksat Büyük Millet Meclisinden geçen mülhak bütçeler mi olduğu veyahut mecalisi umumiyece maaşları tesbit ve takrir edilen memurin ve muallimin maaşatı da maksudolup olmadığı ve mamafih mecalisi umumiyenin mühim bir kısmı esasen varidatı müsaidolmadığı cihetle tahsisatı fevkalâdeyi Muvazenei Umumiye Kanuniyle tâyin edilen miktar dâhilinde ita etmeyip bundan pek noksan olarak ita eylemekte bulunduğu cihetle maddei mezkûredeki «Muvazenei Umumiye haricinde» ki tâbirden maksadın berveçhi mâruz Büyük Millet Meclisinden geçen mülhak bütçeler olması daha ziyade melhuz bulunduğu Dahiliye Vekâletinin 19 Mart 1338 tarihli Umuru Mahalliyei Vilâyat Müdiriyeti 904/4864 numaralı tezkeresinde bildirilmesine ve keyfiyet muhtacı tefsir bir mahiyette olmasına mebni meselenin Büyük Millet Meclisine arzı İcra Vekilleri Heyetinin 9 Nisan 1338 tarihli içtimaında takarrür etmiş olmakla ifayı muktazasiyle neticesinin işarına müsaade buyurulmasını istirham eylerim efendim.

10 Nisan 1338

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve
Erkânı Harbiyei Umumiye Vekili
Fevzi

Kavanini Maliye Encümeni mazbatası

Riyaseti Celileye

28 Şubat 1338 tarihli Avans Kanununun Muvazenei Umumiye dâhil ve haricinde maaş ve ücurata zamimeten verilmekte olan tahsisatı fevkalâdei şehriyeden yüzde yirmi kat'edileceği musarrah olup işbu maddedeki «Muvazenei Umumiye haricinde» tâbirinden maksat Büyük Millet

Meclisinden geçen mülhak bütçeler mi olduğu veyahut mecalisi umumiyece maaşları tesbit ve takrir edilen memurin ve muallimin maaşatı da maksudolup olmadığı hakkındaki Heyeti Vekilenin 9 Nisan 1338 tarihli içtimaında tefsiri takarrür ederek Heyeti Celileye arz olunan 10 Nisan 1338 tarihli ve 6/538 numaralı tezkere Heyeti Celileden 15.IV.1338 tarihli ve 5/1572 numara ile encümenimize havale buyurulması üzerine 26.IV.1338 tarihli içtimada tefsiri talep buyurulan «Muvazenei Umumiye haricinde» tâbirinden maksat idarei hususiyei vilâyat bütçesinden maaş alanların dahi işbu katiyata tâbi bulunduğu suretinde tefsir edildiği ve binaenaleyh haricinde tâbirinin mecalisi umumiye ve emsali bütçelere şâmil olduğu takarrür ederek berayı tasdik Heyeti Celileye arzı karargir oldu.

Reis	Mazbata Muharriri
Erzurum	Bolu
Hüseyin Avni	Şükrü
Kâtip	Âza
Ergani	Kângırı
Sırrı	Behcet
Âza	Âza
Biga	Tokad
Mehmed	Fifat
Âza	Âza
Yozgad	Genc
Süleyman	Celâl

Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

Muvazenei Umumiye dâhil ve haricinde maaş ve ücurata zamimeten verilmekte olan tahsisatı fevkalâdei şehriyeden yüzde yirmisinin kat'ı hakkında 28 Şubat 1338 tarihli Avans Kanununun üçüncü maddesindeki «Muvazenei Umumiye haricinde» tâbirinden maksat Büyük Millet Meclisinden geçen mülhak bütçeler mi olduğunun veyahut mecalisi umumiyece maaşları tesbit ve takrir edilen memurin ve muallimin maaşatı da maksudolup olmadığının tâyin ve tefsiri talebini havi Heyeti Vekile Riyasetinin encümenimize havale kılınan tezkeresi ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatası mütalâa ve tetkik edildi. 1337 Muvazenei Umumiyesi için encümenimizce teklif edilen lâyihai kanuniyenin 13 ncü maddesinde (Gerek Muvazenei Umumiyeye dâhil olan ve gerek mülhak bütçelerle idare olunan bilcümle devair şuabatı Devletten ve idarei hususiye ve belediye veznelerinden daimî bir vazife mukabili olarak şehrî maaş veya tahsisat veyahut ücret alanların bu seneye ait tam bir aylık maaş ve tahsisat veyahut ücretleri tevkifle Muvazenei Umumiyeye irat kaydolunacaktır.) diye teklif olunmuş ve salifülbeyan Avans Kanununun üçüncü maddesi işbu on üçüncü maddeden matlubolarak ihtisaren tertibedilmiş olmakla (Muvazenei Umumiye haricinde) tâbirinden mülhak bütçeler gibi idarei hususiye bütçeleri de maksut bulunmuştur. Mamafih bilûmum memurine tahsisatı fevkalâdei şehriye itasına dair neşredilen kanunlar idarei hususiyeler tarafından kısmen veya tamamen tatbik edilmiş olup mezkûr kanunları tadil şeklinde Aavans Kanununa dercedilerek kesbi kanuniyet eden üçüncü maddenin de tahsisatı fevkalâdei şehriye itası hakkındaki kavanine tatbikan maaş ita eden bilcümle devair hakkında mer'i olacağı bâisi tereddüdolamaz. Binaenaleyh idarei hususiye bütçelerinden maaş alanların tahsisatı fevkalâdei şehriyelerinden yüzde yirmi kat'ı icabeder. Ancak maaşı aslilerine zamimeten bermucibi kanun itası muktazi tahsisatı fevkalâdei şehriyeden noksan tahsisat alan memurlara gelince; tahsisatı fevkalâdeleri tamam olarak bilhesap yüzde yirmisinin kat'ından sonra aldıkları noksan ise bir şey kat'edilmemesi iktiza eder. Şu kadar ki, bu noksan tam yüzde yirmi derecesinde olmayıp daha dun olduğu takdirde ancak dun olan fark miktarı kat'edilmek lâzımgelir. Bu vesile ile tefsirler hakkında Heyeti Celilenin nazarı dikkatini celbeylemeyi muvafık görüyoruz. Tefsirler daima kanun mahiyetinde olup kanunlar gibi milletin pişi ıttılaına vaz'edilmesi iktiza eder. Heyeti Celile âzayı muhteremesi elinde müracaat edecek bir dosya bile yoktur. Binaenaleyh şu mahzuru defi için bademe şekli tefsirin tedvini ile karara raptı kavanin mecmualarına tezyil ve matbuatla neşredilmesini teklif eyleriz.

Balâda mevzuubahsolan meseleye dair encümenimizce tertibedilen şekli tefsiri raptan takdim ve kabulünü arz eyleriz. 10 Mayıs 1338

Reis		Mazbata Muharriri
Saruhan		Gazianteb
Reşad		Ali Cenani
Kâtip	Âza	Âza
Çorum	Sivas	Erzurum
İsmet	Rasim	Hüseyin Avni
Âza		Âza
Edirne		Diyarbekir
Faik		Hacı Şükrü

28 Şubat 1338 tarihli Avans Kanununun üçüncü maddesi berveçhi zir tefsir edilmiştir.

Üçüncü maddenin hükmü kavanini mahsusasına tevfikan idarei husuyelerce maaş ve ücurata zamimeten verilmekte olan tahsisatı fevkalâdei şehriyeye de şâmildir. Kavanini mezkûrede muayyen nispet ve mekadirden esasen yüzde yirmi noksan olarak verilen tahsisatı fevkalâdei şehriye işbu hükümden hariçtir. Şu kadar ki, bu noksan tam yüzde yirmi derecesinde olmayıp da daha dûn olduğu takdirde ancak dûn olan farkı miktarı kat'olunur.

MAARİF VEKİLİ VEHBİ B. (Karesi) — Efendim bendeniz bu tefsire maalesef iştirak edemiyorum. Maddei kanuniyeyi okuyacağım: «Madde 3. — 1338 senesi Martından itibaren Muvazenei Umumiye dâhil ve haricinde maaş ve ücurata zamimeten verilmekte olan tahsisatı fevkalâdei şehriyeden (Büyük Millet Meclisi âzası muhassasatı dâhil) yüzde yirmi kat'olunmuştur.» Burada bu tefsire bais olan (Dâhil ve haricinde) kelimeleridir. Haricinde kelimesinden Meclisi Âlinin maksadını anlamak için her şeyden evvel zapta müracaat lâzımdır. Zapta müracaat ettim. İdarei hususiyeye ait bir kelime göremedim. Binaenaleyh idarei hususiyeden başka Muvazenei Umumiye haricinde ne olabilir? Esasen Muvazenei Umumiyeye dâhil olmıyan bütçe; Ziraat Bankası, Evkaf Bankası bütçesi, Reji bütçeleridir. Ayrıca mülhak bütçeler vardır ki, onlar Muvazenei Umumiyeye dâhildir. Rüsumat bütçesi, Posta ve Telgraf bütçesi, Jandarma, Emniyeti Umumiye bütçeleri gibi Muvazenei Umumiyede dâhildir. Binaenaleyh hariçtekinden maksat, doğrudan doğruya umumi bütçenin varidat ve masarifatına dâhil olmıyan bütçeler ki, Ziraat Bankası, bütçesi İstanbul'da Emniyeti Umumiye bütçesi burada Reji bütçesi - Reji bütçesi varidatı yekten dâhil olur - fakat varidat ve masarifatı müstakil olarak gelir.

HASAN B. (Trabzon) — Gelecek.

VEHBİ B. (Devamla) — Gelecek bunlardan ibarettir. İdarei hususiyeler bu (Hariç) kelimesine dâhil olabilir mi? Bunu evvelce Meclisi Âliniz müzakere etmediği için şimdi bu nokta müzakere edilebilir. Dâhil olamaz. Sebebi evvelemirde demincek burada uzunuzadıya mevzuubahsoldu. Her Meclis kendi bütçesine hâkimdir. Biz idarei hususiyelerin bütçelerini burada müzakere etmiyoruz ki, varidat ve masarifatının tekabül edip etmediklerini bilelim. Tasarruf için bunu tenzil ettik. Onlar bütçelerinde tabiatiyle tasarruf yaparlar. Nitekim geçen sene altı yüz kuruş olarak verdikleri, sekiz yüz kuruş, bin beş yüz kuruş olarak verdikleri bir muallim maaşını bu sene üç yüz kuruşa, dört yüz kuruşa kadar tenzil etmişlerdir. Kastamonu ve Antalya bunun en bâriz misalleridir.

İkincisi : Onların tahsisatı fevkalâdeleri, bizim kanunumuza tâbi değildir. Nitekim İstanbul Meclisinde de, bu nokta uzunuzadıya mevzuubahsolmuştur. Hattâ bu kanun neşrolunduktan sonra da birçok vilâyat bunu tatbik etmemiştir ve hâlâ da tatbik etmemektedirler. Nasıl olur ki buradan çıkan bir karar onlara da şâmil olsun? Onlar, idarei hususiye memurları, maaşlarının bir misli zam alıyorlar. Meselâ bin kuruş maaş alan bir ulûmu diniye muallimi maaşının bir misli olan bin kuruşun zammiyle iki bin kuruş maaş alıyor ve bunda yüzde yirmi tevkifat yapılınca, bu muallim geriye kalan az bir parayla ailesini, çoluğunu, çocuğunu nasıl geçindirecek? Bu cihet bedihatla görülebilir.

Üçüncüsü : Meclisi Âli encümenin noktai nazarına iştirak etse de evet şu kanunda; muvazenei umumiye dâhil ve haricinden maksat: Meclisten geçen bütçeler - Muvazenei Umumiyeye dâhil olmayıp Meclisten geçmiyen bütçeler değil, ki bunlara idarei hususiye bütçeleri ve belediye bütçeleri de dâhildir. - diye bir karar vermiş olsa, korkarım ki, Meclisi Âlinin kararı lâğıvdan ibaret kalır. Sebebi de, biz burada karar veririz. Ne diye vereceğiz? Yüzde yirmi keseceğiz diye. Pekâlâ; filân muallim veya filân memur, beş yüz kuruş maaş alıyordu, bunun zamaimi 18 liraydı; 3 buçuk lira kadar da kesilecekti değil mi? Halbuki gelecek sene o muallim veya memurun maaşını 800 kuruş yapacaklar, maaşını da zamaimini de ona göre verecekler ve yine yüzde yirmiyi kesecekler. Meclisi Âli bütün vilâyatın bütçesini buraya getirip kelime bekelime, tetkik edecek değildir ki, hayır siz geçen sene şunu yapmışsınız, bunu yapmışsınız diye bir itirazda bulunsun. Bir defa buna hakkı yoktur; ikincisi verdiği karar da tatbika

imkân yoktur. Tatbika kalksa da bile kararı lâğvolmuş olur ve Meclisi Âli böyle lâğvolmuş bir karar vermiş olmasın.

Dr. TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Esasta haklısınız. Fakat...

REİS — Muhavere olmasın efendim.

VEHBİ B. (Devamla) — Meclisi Âlinin usul üzerine böyle bir karar vermesi netice itibariyle lâğvolmuş olur. İşte bu kararın neticesini....

TAHSİN B. (Aydın) — Zabıtlara bakınız.

VEHBİ B. (Devamla) — Baktım, göremedim, eğer bendeniz göremedimse bana lûtfen gösteriniz. Sonra bütün bunlardan kat'ı nazar efendiler, Darülmuallimînden çıkan bir muallime elde mevcudolan kararname mucibince 3 lira maaş verilir ve vilâyat bundan fazlasını da vermiyor, çünkü; «Bütçemizde yoktur.» diyor ve nitekim bu bapta birçok yerlerin lâyihaları, mazbataları mevcuttur Bu hususta faz la malûmat arzu buyuranlar torbalarla dosyalarını görebilirler. Üç lira zammın zamaimi fevkalâdesi, Tahsisatı fevkalâde Kanununa tebaiyet eden mahallerde on sekiz liranın yüzde yirmisi kesilince - ve tabiî 3 liradan da bir miktarı kesilecek - geri kalan pek cüzi bir miktar ile bu muallimler nasıl geçinir? Yani 16 - 17 lira maaşla, İzmit'te, Kastamonu'da veya Antalya'da bir muallim temini maişet edecek de karşısında elli tane çocuğa elifbayı tedris edecek, bunun imkân ve ihtimali yoktur. Odacılara bile maktuan 18 lira verildiği halde yine adam bulamıyoruz da çocukları istihdam ediyoruz. Sonra da evlâdımızın önüne diz çökeceği bir muallime 16 veya 17 kâğıt vermek istiyoruz. Bu, doğru değildir. Ve esasen Meclisi Âlinin bu bapta evvelce kabul ettiği maddei kanuniye bunlara şâmil değildir. Binaenaleyh bendeniz maddenin o suretle tavzih ve tefsirini rica ediyorum ve bunu bir takrirle de teklif ediyorum.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, zabıtta idarei hususiyelerin mevzuubahsolması veya olmaması bizim için bir delil teşkil etmez. Muvazenei Umumiye haricindeki bütçeden maksadımız; o bütçeye ve o bütçenin ihtiva ettiği tahsisatı fevkalâdenin verilmesi lâzımgelen kararda dâhil olup olmaması nazarı itibara alınmalıdır. Yani muallimine, idarei hususiye on para fazla para vermişse bunu şimdiye kadar hangi kanuna tevfikan vermiştir? Teemmül olunacak nokta burasıdır. Bâzı yerlerde de paralarının çıkışmaması hasebiyle bu kanunun tatbikında terahi görülmüşse bu da mahallinin zarureti dolayısiyledir ki, encümen, bu ciheti de nazarı dikkate aldı. Demek ki, maaş verilememiş veyahut Tahsisatı fevkalâde Kanununa tevfikan verilmesi lâzımgelen para, o miktara iblâğ edilememişse bunlar tabiatiyle istisna teşkil ediyor. Tabiî külfet nimet mukabilindedir. Malûmuâlileri idarei hususiyeye merbut olanlar zamlarını o kanuna tevfikan aldıkları için bugün külfet olarak da ona göre kat'ı lâzımgelir. İdarei hususiyeler daima tezyidi maaşta serbesttir. Bütçelerini diledikleri gibi yaparlar. Bu muamelenin suali bile zait. Encümen, tetkikatında meselenin her tarafını nazarı dikkate aldı. Eğer tamamı tamamına yüzde yirmi alan yerler varsa - ki bunun ekseriyeti vardır - onların kemakân yüzde yirmilerini almalarını doğru bulacak mıyız? Her halde bulamıyacağız. Çünkü bunlar zamlarını neye tevfikan alıyorlar? İdarei hususiye varidatı müsaidolan yerlerde maaşlar Tahsisatı Fevkalâde Kanununa tevfikan o miktara iblâğ edilmiştir. Şayet varidatı müsaidolmıyan yerlerde de zam daha az alınmış ise zannederim ki, muavenet faslından bunu ikmal etmesi, Hükümetin borcudur. Ve bunun da mahallinde yapıldığına kaaniim. Eğer böyle kimseler yoksa - ki bunlar müstesnadır - esasen encümende bunları bu kanunun tatbikından istisna ediyor. Ortada anlaşılmıyacak bir şey yoktur. Noksan zam alanlar esasen kat'a tâbi değildir. Ta ki, diğer emsali misillû maaşı terfi ederse o zaman bu kanunu onlara da tatbik edeceğiz. Binaenaleyh, Vehbi Bey biraderimizin buyurdukları vârit değildir. Encümen her ciheti nazarı dikkate almıştır. Kimseyi mağdur etmiyor. Ve biz de noksan zam alanlar varsa Hükümetin muavenet faslından bunu ikmal etmesini temenni ediyoruz Ve bence bu bir deyindir ve bir haktır. Bu şimdiye kadar yapılmamış ise esasen yapılmıyan yerlerde onları muaheze etmiyoruz. İdarei hususiyede on lira zammiyle beraber yirmi lira maaş alanlar hakkında Zamaimi Fevkalâde Kanunu tatbik olunmamıştır ki, bu kanun da tatbik olunsun. Encümenin temennisi de onların da emsali mi-

sillû yüzde yirmilerinin kat'olunduğu nispete kadar maaşlarını alabilmeleri ve fazla katiyat yapılmamasıdır. Tefsir bu mahiyettedir. Kimse mağdur edilmiyor. Mesele âdilânedir, bendeniz encümen mazbatasının tasdikini talebediyorum. Bu hususta encümenden malûmat alarak daha ziyade tenevvür etmek istiyenler varsa izahat veririm.

DOKTOR TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Arkadaşlar, kanunun üçüncü maddesini ve onun sebebi vücudunu ve ne için yapıldığını hatırlarsak maatteessüf Muvazenei Maliye Encümeninin fikri ile birleşmemize ihtimal kalamaz. Ancak, bu noktai nazarda Maarif Vekili Beyefendiyle netice itibariyle tamamen birleşmekle beraber kendilerini, istinadettikleri noktaları da haksız buluyorum. Hiç şüphe yok ki, zamaimden yüzde yirmi tenzili hakkındaki teklif Muvazene Encümenince kabul edilip de Heyeti Celilenize arz edilirken, ve Heyeti Umumiyeniz tarafından da kabul olunurken düşünülen saik : Muvazenei Umumiyede olan sıkıntı ve zaruret idi. Yoksa, hiç kimseden ve çalışan arkadaşlardan on para diriğ etmek değil idi. Şu halde o maaşların verilip verilmemesi Muvazenei Umumiyenin sıkıntısiyle alâkadar olmadığı gibi pek tabiîdir ki : O maddenin sahayı şümulüne de giremezdi. Girerse ancak, ayrı bir maksat aranılmak lâzımgelirdi. Halbuki : O maddede ayrı bir maksadımız yok. İdarei hususiyelerin maaşatını tanzim etmek için bir fıkrai kanuniye yoktur. Ve o maddede görmüyorum. Yoksa, o maaşatı tanzim etmek için ayrı bir maddei kanuniye tedvin etmek isteseydik, şüphesiz çok memnun olurduk. Hem de Meclisin kararı lâğvolmazdı. O kadar ki: Beş dakika evvel Nafıa bütçesi münasebetiyle bize Heyeti Vekile, Meclisi Umumi, İdarei Vilâyat Kanunu itibariyle ahiz ve sarfı ve kabzı henüz başka bir kanunla tadil edilmediğinden dolayı Meclisi Umumiye verilen bir hakkı tadil edici bir kanun teklif etmişti. Eğer Meclisi Âlinin bu hususta haklı olması lâzımgelseydi evvelemirde lâğva Heyeti Vekile başlamış olurdu Binaenaleyh, bırakınız ki : İdarei mahalliyeye mevdu olan mahallî hidematı umumiye bir küldür. Ayrı ayrı tetkik edilemez. Onun masarifi şusu, busu bir küldür ve bunu ancak, tedvir ve idarei maslahat içindir ki, kanunlar, kitaplar onu taksim etmişlerdir. Bunun ayrı bir mesele ve mücerredolarak tefrik edilmesi doğru değildir ve onu öyle yapmak istiyenler hakaiki idariyeye gayrivâkıftır. (Oooo... Sadaları) Evet iddia ediyorum ve tekrar iddia ediyorum ki, esası teşkil eden gerek mevzii ve Devlete şâmil umumi hizmetler namı altında toplanan hizmetler, ancak teshili idare için yapılmış taksim ve tevzii vazaiftir. Yoksa mücerret muhakeme edilemez. Ve o iddiada bulunmak istiyenlerin iddiası, eğer bulunanlar varsa, hakaiki idariyeye ademivukuftan ileri gelir. Binaenaleyh, bu sene çıkardığımız Muvazenei Umumiye Kanununun üçüncü maddesi sırf Muvazenei Umumiyenin sıkıntısına masruf olduğundan mânası ve ruhu da mahdudolması ve teşmil edilmemesi iktiza eder. Bu neticeye göre idarei hususiyelere ve belediyelere mevdu ve hele hele tahsisatı fevkalâdesi olmıyan işlerde, yevmî işlerde ücret miktarı yükseltilmiş. Bunu da söylemekte beni mazur görünüz. Çünkü, böyle kanunu tatbik ederken değil, o maddeyi tefsir ederken öyle idare memurları çıkmıştır ki : Kim bilir daha nerelere kadar teşmil edecek idi. Hayat pahalılaşmış, ücreti yevmiyesi yükselmiş, bir amelenin bile ücretini kesmeye gittiler. Onun için rica ederim, maddelere doğrudan doğruya şümulü olmıyan yerlere ancak metni ve sebep ve saiki ve avamilini gözden geçirelim. Yoksa yerine mâtuf olmamış olur.

HASAN B. (Trabzon) — Reis Bey söz isterim. (Müzakere kâfi, sadaları) Şahsıma söz istiyorum, Vekil olarak değil.

CEMİL B. (Kütahya) — Efendim Maarif Vekili muhtermi Beyefendi İdarei hususiye veznesinden maaş alanlardan yüzde yirmi kesilmemesi talebini eğer mekâtibi iptidaiye muallimine hasrediyorsa çok doğrudur. Lâkin muhasbei hususiyeden başka maaş alanlara da teşmil ediyorsa haksızdır. Çünkü İdarei hususiye müdürleri (1 500) den (3 500) kuruşa kadar maaş almaktadırlar ki bugün bu maaş ile bir muhasebeci bile yoktur. Sonra liva mühendisleri idarei hususiye başkâtipleri, şusu busu istatistik memurları ve sairesi bunların hepsi de Muvazenei Umumiye memurlarından çok maaş almaktadırlar. Ve hattâ bunların maaş noktai nazarından terfileri meclisi umumiye aidolduğu için heyetçe sıkça vukubulmaktadır. Bir Muvazenei Umumiye memuru on senede

terfi edemediği halde bakarsın bir muvazenei hususiye memuru iki senede terfi edivermiştir.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Daha iyi...

CEMİL B. (Devamla) — Binaenaleyh Vekil Beyefendinin mekâtibi iptidaiye muallimini hakkındaki teklifini çok haklı buluyorum. Çünkü muallimin bu memleketin meslek erbabından olmak itibariyle en mühim memurlarıdır. Halbuki maişet hususunda herkesten ziyade müzayakaya düçar olan ve müreffeh yaşıyamıyanlar varsa onlardır.

HASAN B. (Trabzon) — Efendim tefsiri mevzuubahsolan maddei kanuniyenin hiç şüphesiz saikı Muvazenei Umumiyeyi tevzin için bir çare mahiyetinde olarak teklif edilmiş olduğundan bu itibarla yürütülen mütalâalar doğrudur. Ancak maaşları esasen haddi asgaride bulunan ve vazifelerinin ehemmiyeti gayet büyük ve ulvi olan mekâtibi iptidaiye muallimlerinin vaziyeti belki bu tenkis, yani yüzde yirmi tenkihatı tatbik etmemeyi istilzam edebilir. Fikri adaletin tatbiki maksadiyle yürütülen mütalâaları her türlü hissiyattan tecerrüdederek mevcut bir maddei kanuniyenin metin ve ibaresine bağlanarak tefsir yapmak da büsbütün başkadır. Kanunun saiki umumi olabilir, hususi olabilir, hatalı olabilir. Fakat maddei kanuniye ortaya geldikten sonra zannederim, Heyeti Umumiyenin vazifesi her türlü hissiyattan tecerrüdederek bir hukukcu sıfatiyle ibareyi, maddeyi tefsir etmektir. Bu itibarla bendeniz diyorum ki Muvazenei Umumiyeye dâhil olan ve olmıyan kelimelerinin mânalarını aramak lâzımgelmez. Bendeniz Vehbi Bey arkadaşımızın mütalâatına tamamiyle iştirak etmekle beraber yine diyorum ki maddei kanuniyeyi ona göre tadil etmek, bir maddei munzamma yapmak suretiyle bunu temin etmek lâzımgelir. Çünkü kanunda diyor ki «Kanunu mahsusuna tevfikan tahsisatı fevkalâdei şehriye alanlardan - Muvazenei Umumiyeye dâhil ve hariç - yüzde yirmi kat'olunur.» Şu halde tevkifata tâbi midir, değil midir? Bunun miyarı kanunu mahsusuna tevfikan tahsisatı fevkalâdei şehriye alıyor mu, almıyor mu? Budur. Başka bir şey yoktur. Dâhil ve hariç kelimesi maddede sarih olduğuna nazaran hariç kelimesini şu veya bu mütalâa ile Muvazenei Umumiye haricindeki mülhak bütçelere hasretmenin mânası yoktur. Hepsine şâmildir. Ve eski Muvazenei Umumiye lâyihalarının bir maddesinde hattâ belediyelerden tevkifat yapılarak Hazineye varidat kaydedildiği vâkıdır. Eski Muvazenei Umumiye lâyihalarını tetkik buyuranlar bilirler ki böyle bir maddei kanuniye vardır. - İyi yapılmış, kötü yapılmış meselesini yörütmüyorum - esbabı mucibede zatiâlileriyle beraber olmakla beraber esasın tefsir şekli değil, tadil şekli olduğunu bir maddei kanuniye ile tebellür etmesinin lâzımgeldiğine kaaniim. Muvazenei Maliye Encümeninin fikrine iştirak etmiyorum. Muvazenei Maliye Encümeni diyor ki: Eğer Tahsisatı fevkalâdei şehriye Kanunu mucibince zam almıyor da daha az zam alıyorsa zamaimi o dereceye iblâğ edilinceye kadar bu kanunun tatbikinden müstesnadır. Bendeniz kendilerine Muvazenei Umumiyeye dâhil yerlerde, bir dairede tahsisatı fevkalâdei şehriye nispetinde zamaim almıyan memurin göstereceğim. Düyunu Umumiye memurları malûmuâlileridir ki Düyunu Umumiye memurlarının maaşatına verilmekte olan zamaim hakkındaki maddei kanuniye, bizim memurini Devlete tatbik ettiğimiz Tahsisatı şehriyei fevkalâde Kanunu değildir.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Daha fazladır onlar.

HASAN B. (Trazbon) — Fazla olanların o kısmını da söyliyeceğim. Büyük memurların vukubulan zamaim nispeti bizim memurine vukubulan zamaimin hemen iki mislidir. Rejide hemen aynı gibidir. Fakat Anadolu Düyunu Umumiye şubelerinin küçük memurlarına gelince; onların kendi kanunlarına istinaden almakta oldukları tahsisatı munzammai şehriye, aynı derece maaşı asli alan bizim memurini Hükümetin aldıkları maaştan daha azdır. Hattâ bunun Muvazenei Maliye Encümeninde hesabı yapılmış ve Düyunu Umumiye İdaresine de bizim Tahsisatı fevkalâde Kanununun tatbiki düşünüldüğü zaman yekûn itibariyle bizim tahsisatı fevkalâde faslından Düyunu Umumiye bütçesine yetmiş bin lira zam koymak lâzımgeldi. Ta ki, küçük Düyunu Umumiye memurları bizim memurin derecesinde, yani aynı derecede maaş alanlar kadar tahsisatı fevkalâdei şehriyeye nail olabilsinler. Fakat zam meselesi Heyeti Umumiyece nazarı dikkate alın-

madığı için kendi kanunlarına tevfikan kendi tahsisatı fevkalâdei şehriyelerinin nispeti dairesinde maaş almalarına devam olunması kararı verildi. Binaenaleyh, Muvazenei Maliye Encümeninin noktai nazarı da ahkâmı umumiye olamaz. Çünkü efradını câmi, ağyarını mâni değildir. Vehbi Bey biraderimizin noktai nazarı gayet muhiktir. O derecede maaş alamıyan ve esasen hizmetleri pek ulvi ve muhterem olan mekâtibi iptidaiye muallimleri mevzuubahistir, vaziyeti nazarı itibara almak lâzımdır. Fakat elimizde bulunan maddei kanuniye, kavanini mahsusaya tevfikan tahsisatı fevkalâdei şehriye alan bilûmum memurinin - Muvazenei Umumiyeye dâhil ve hariç - yüzde yirmi tevkifata tâbidir diye musarrah olduğundan meselenin tefsiri mevzuubahsolursa tefsir kanunu yapılır ki - Heyeti Celile hissiyattan tecerrüde mecburdur. Ve bunun başka tarzı imali yoktur. Bunun haricine çıkacak olursanız kanun ibaresinde mevcudolan hariç kelimesini ihmal etmiş olursunuz, tefsir kelimesinin evsafını muhafaza buyurmamış olursunuz, bendeniz istirham ediyorum, noktai nazarlarının muaddel bir maddei kanuniye ile müstacelen çıkarılması lâzımdır. Başka şekil yoktur efendim.

BİR MEBUS — Hasan Bey noktai nazarını ne sıfatla söyledi?

MAARİF VEKİLİ VEHBİ B. (Karesi) — Hasan Bey noktai nazarını mebus sıfatiyle söylediğini beyan buyurmuştur. Efendir, Hasan Bey maalesef hukuktan tutturdu, fakat bendeniz zannediyorum ki isabet edemedi. Tahsisatı fevkalâde Kanunu neşredildiği zaman memleketin idarei hususiyeleri muhtar idiler. İsterlerse tatbik ederler ve istemezlerse tatbik etmezlerdi. esasen o kanun vaz'edilirken onları muhtar bırakarak vaz'edilmişti ve nitekim hâlâ daha tatbik etmiyen yerler vardır. Her kanun herkesçe muta olmaz. Çünkü kanun bu hususta umumi bütçe için vaz'edilmiş, nitekim İsparta Mutasarrıflığının şu tahriratı bu kanun İsparta'da, neşredildikten altı ay sonra tatbik edilmiştir. Bu altı aylık zararı kim, tazmin edecektir? Binaenaleyh böyle aslı olmıyan şeylerin üzerinde fer'ini isbat etmeye kalkışmak doğru bir şey değildir. Avni Bey muavenet faslından verilsin, buyurdular. Bu sene muavenet faslı kalmamıştır. İdarei hususiye muavenet faslı Maarif bütçesine geçmiştir ve idarei hususiyeye muavenet faslı esasen verilmek lâzımgelirse (500) bin lira daha bu bütçeye koymak lâzımgelir. Farzediniz ki, bu kanunu bu suretle tefsir ederek vilâyata tatbik edelim. Bunların bütçesinden neyi tasarruf ediyoruz? Ve nereye sarf edecekler? Yani onların bütçesini biz mi tanzim etmiş oluyoruz ki : Onlardan tasarruf edecekleri parayı şuraya veya buraya sarf edin diyeceğiz. Biz esasen tasarrufu tefsir etmeyi, yani tasarruf edip şuraya sarf edin diye kendimizde bir hak bırakmamışız. Biz mahallerine istedikleri gibi şu ve şu maddeyi filân ve filân yerlere sarf ediniz diye o hakkı bırakmışız. Binaenaleyh yüzde yirmi tasarruf edeseksiniz. Pekâlâ, bu parayı ne yapacağız? Bizim bütçemizin varidat ve masarifatının birbirine tekabül etmesi lâzımdır. Başka bütçe yapamazdık. Bu bütçeyi bu suretle yaptık. Nitekim İzmit Mutasarrıfı soruyor. Biz bütçemizi livanın vekilleri vasıtasiyle yaptık. Varidatımız, masarifatımıza mütakabildir. Artan parayı ne yapacağız?

NURİ B. (Bolu) — Maaşı aslilerine ilâve...

VEHBİ B. (Devamla) — Maaşı aslilerine ilâve edilirse pek iyi olur. Fakat maaşı fazla veren yerler de var. Efendiler, biz temenni edeceğiz ki, mahallî idareler maaşı fazla vermekle iyi adamlar celbetsin.

SABRİ B. (Kastamonu) — İyi ama kanun değişmelidir.

VEHBİ B. (Devamla) — O halde Şûralar Kanunu bir an evvel çıksın ve salâhiyetleri taayyün ve takarrür etsin. Ve onlar da bu suretle iyi muallim bulmaya gayret etsin. Yoksa on yedi kâğıda muallim celbetmeye kalkışırlarsa bittabi bulamazlar. Odacı olurlar. Yine bu miktar para ile muallim olmazlar. Tabiî ekmek, yemek ister. On sekiz lira ile hava yiyecek değildir. Temini maişet edecektir. Sonra bir noktaya bilhassa nazarı dikkati âlilerini celbederim. Görüyorsunuz ki, «Muvazenei Umumiye ve hususiye dâhil ve haricinde» demiyor. Binaenaleyh, maksadı kanuni burada Meclisi Âliden geçenden başkası değildir ve Hasan Beyin anladığı gibi değildir. Binaenaleyh bendeniz yine evvelki noktai nazarımda ısrar ediyorum. Muvazenei hususiyeler müstakil bütçelerdir. Mahallerine aittir. Meclisi Âlinin maksadı aslisi tasarruftur. Ve Meclisten geçen bütçeler içindir ve bu kanun da oralarda tamamen cari değildir. Ve cari olan mahallerde vari-

data göre maaş verilir. Bu hariç kelimesi Meclisten geçen bütçelere şâmil değildir. Bendeniz bu suretle istirham ediyorum.

REİS — Müzakerenin kifayetine dair takrir var. Aynı zamanda söz alan arkadaşlarımız da vardır.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Encümen namına söz istiyorum.

REİS — Müzakere kâfi görülmezse söylersiniz.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim mesele tenevvür etmemiştir. Müsaade buyurursanız kifayet reye konmadan evvel söyliyeyim.

REİS — Buyurun.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim tefsirimizin bir daha okunması lüzum ve ıstırarını hissediyorum...

MAARİF VEKİLİ VEHBİ B. — Müsaade buyurur musunuz? Hüseyin Avni Bey? Bir şey anlamak istiyorum. Kastamonu Meclisi Umumisi geçen sene 600 kuruş maaş alan bütün muallimlerinin maaşatını 300, 400, 500 kuruşa indirmiştir. Bütçenin noksan olması ve Maliyeden ve saireden para alamaması dolayısiyle. Onlar bütçelerini bu suretle tevzin ediyorlar, siz bunu ne suretle telâfi edeceksiniz?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim % 20 maktuat, Tahsisatı fevkalâde Kanununa tevfikan tam tahsisat alanların maaşatında tatbik olunacaktır. Tahsisatları noksan ise, ikmal olununcaya kadar bunların maaşatından % 20 kesilmiyecektir. Encümen, Hasan Beyin buyurduğu gibi Düyunu Umumiye memurlarına muhalif olarak muallimin hakkında bu ıstırarı görmüş muallimlerin mağduriyetini nazarı dikkate almıştır. Meselâ 1 700 kuruş tahsisatı fevkalâdesi olan bir memurdan 300 kuruş kesildikten sonra 1 400 kuruş kalır. Halbuki 1 400 kuruş almazsa, yani ikmal edilmemişse o adamdan % 20 kesilmiyecektir. Mutalâamız iyi tetkik buyurulsun. Biz bu cihetleri ve bu iddiaları nazarı dikkate aldık. Nimet külfet mukabilinde olduğunu da arz etmiştim. Doğru değil diyenler lûtfen ikaz buyursunlar. Encümen de anlasın, hak zayi olmasın.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Maliye Vekili, Düyunu Umumiye, Düyunu Umumiye memurlarının tasarruftan istisnaları için müracaat ettiği zaman encümen bu müracaatı kabul edecek midir?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Onu bendeniz bilmem, encümen bilir. Bendeniz ancak cereyan eden müzakere üzerine mâruzatta bulunabilirim.

MAARİF VEKİLİ VEHBİ B. — Meclisi idarelerin, şûraların salâhiyetini bu suretle tahdidetmiş oluyor musunuz? Olmuyor musunuz?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Hayır... O mecalisi idare ki, bu kanundan istifade ederek vermiştir. Onlar evvelden daha fazla verseydiler biz acaba bir şey söyler mi idik? Bu kanunun dairei şümulüne girmiştir. İstifade etmişse bugün de külfetini çekecektir. Yeni bütçelerini tanzim esnasında yüzde yirmiyi vermek imkânını görürlerse onlara kimse bir şey diyemez. Fakat şu kanunun salâhiyetine binaen vermişlerse onlar kat'olunacaktır ve yüzde yirmi kesilen arkadaşları ne alıyorsa o dereceye çıkıncaya kadar kesilmiyecektir. Umumi değildir.

Burada bir şey sormak isterim; muvazenei umumiyeden maaş alan altmış liralık bir efendi ile idarei hususiyeden aynı maaşı alan bir efendiden muvazenei umumiyeden maaş alandan yüzde yirmisi kesilsin de bunun yüzde yirmisi kesilmesin, olur mu efendiler?

MAARİF VEKİLİ VEHBİ B. — Olur.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum — Eğer noksan ise ikmal edilecek diyoruz. Temenni ederiz ki, idarei hususiye, memurlarının dört aylık maaşını versin. Fakat kendi kararlarına tevfikan..

MAARİF VEKİLİ VEHBİ B. — Kendi kararlariyle değil rica ederim.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Vehbi Bey neyi düşündü de bu tefsiri istedi? Bunun buraya gelmesinin elbet bir sebebi var. Buraya gelince tabiî bu çıkar. Eğer müstakil iseler kendi bildikleri gibi yapsınlar. Heyeti Celile yaptığı kanunun şu şeklini tâyin mecburiyetindedir.

Dr. TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Bu kanun Muvazenei Umumiye Kanununun üçüncü maddesinin tahtı ıstırarındadır. İki sualim var, mamafih ikisini birleştireyim. Muvazenei Umu-

miyede 3 ncü maddenin neşrine saik olan fikir adalet midir? Yoksa muzayakai maliye midir? Eğer muzayakai maliye ise, tefsir ediliyorken, hariç kelimesi, muvazene tâbirinde dâhil olmayıp ancak Muvazenei Umumiye ile alâkadar olan bütçeler midir? Yoksa nâmütenahi hariç her bütçe midir?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Demin arz ettim. Maksat tekaüde merbut memurlardır. Bugünkü kanuna tevfikan muvazenei umumiye dolayısiyle tevkifata müracaat olunur. Tekaüt tevkifatı dolayısiyle muallimlerin maaşı da muvazenei umumiyeye dâhildir. Bu suretle arz ettim.

Dr. TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Tekaüdiyeyi nereden veriyorsunuz?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, tevkifat yapılıyor. Diğer memurların da maaşı azdır. Aynı zamanda bunlar muvazenei umumiyeye merbut memurlardır. «Fikri adalet mi, yoksa müzayakai maliye mi, nazarı itibara alındı?», diye soruyorlar. Evvelâ müzayakai umumiyeyi tehvin ve sonra da adalet olarak her ikisine de teşmil etmek ıstırarında kaldık.

MUSTAFA TAKİ Ef. (Sivas) — İdarei hususiye memurlarına verilen zamaimi fevkalâde emvali umumiyeden mi, yoksa emvali vilâyetten mi, veriliyor?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Emvali vilâyetten.

MUSTAFA TAKİ Ef. (Sivas) — Şu halde emvali vilâyetten verilen zamaimden bizim tenkihata ne hakkımız var? Zatıâliniz tekaüt ve mazuliyet maaşlarının idarei umumiyeye dâhil olduğundan bahis buyurdunuz. Onun buraya hiç taallûku yoktur. Halbuki, siz zamaimi fevkalâdeden kesmeden evvel zamaimi fevkalâdeyi birçok yerlerde muhasebei hususiyeler kendi memurlarına veremiyordu. Umumi bütçeler bizim kontrolumuzdan geçer, fakat hususi bütçeler geçmez.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Hususi bütçeler de bizim kontrolumuzdan azade değildir. Sonra arz ettiğim gibi; idarei hususiye hiçbir kanuna müstenidolmıyarak doğrudan doğruya kendisi verirse, yarın on bin kuruş vermek kabil ise versin. Yalnız bu da bizim yaptığımız Tahsisat Kanununun dairei şümulüne girdiği içindir ki, külfet diyoruz. Binaen aleyh o kanuna tevfikan verir.

MUSTAFA TAKİ Ef. (Sivas) — İdarei Umumiyei Vilâyat Kanunu mucibince maaşatı mahalleri tâyin etmiştir. İdarei Vilâyat Kanunu onlara bu salâhiyeti bahşetmiştir.

REİS — Taki Efendi sual soruyorsunuz değil mi efendim?

MUSTAFA TAKİ Ef. (Devamla) — Evet bu muallimine veyahut memurini saireye verilen zamaimi fevkalâdeden tekaüdiye kesilmez.

HASİB B. (Maraş) — Tekaüt, tahsisatı fevkalâdeden midir, yoksa maaşı asliden midir?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Hayir tahsisatı fevkalâdededen değil, maaşı asliden.

HASİB B. (Devamla) — Biz maaşı asliden kesmiyoruz, muvazenei umumiye ile alâkadardır. (Hiç değil sadaları)

REİS — Efendim, müzakereyi kâfi görenler lûtfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür.

Dr. TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Kifayet aleyhinde müsaade eder misiniz?

REİS — Tevfik Rüşdü Bey iki suali bir yaptınız, sordunuz.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Reis Bey söz vermediniz. Biz bunda müstenkif mi kalalım?

REİS — Efendim, bu hususa dair olan takrirleri arz ediyorum.

Riyaseti Celileye.

1. — Müzakere kâfidir.

2. — İdarei hususiye bütçelerindeki tahsisatı fevkalâde yüzde yirmi tenkihata tâbi değildir. Bu suretle kabulünü teklif eyleriz.

24 Haziran 1338

Karahisarı Sahib	Karesi	Karesi
İsmail Şükrü	H. Basri	İbrahim

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Avans Kanununun üçüncü maddesinde muharrer yüzde yirmi kat'ının idarei hususiye memurlarına teşmil edilmemesini teklif eylerim.

24 Haziran 1338

Maraş

Hasib

Riyaseti Celileye

1. — Muvazenei hususiyeden maaş alan bilûmum memurin ve müstahdemin 28 Şubat 1338

tarihli Avans Kanununun üçüncü maddesi ahkâmına tâbi değildir.

2. — Bu suretle kabulünü teklif ederim.

17 Haziran 1338
Karesi
Mehmed Vehbi

REİS — Efendim, evvelâ encümenin mazbatasını usulen reyinize arz edeceğim. Sonra tadil teklifi varsa encümene gider. Bu noktayı izah edeyim. Efendim, tay değil, tadil teklifidir. Tadil teklifi Heyeti Âliyece kabul edildiği takdirde encümenin mazbatasiyle beraber tekrar encümene gönderilmesi fikrindeyim. Yoksa bir maddei müzeyyele olarak reye koymıyacağım.

ADLİYE VEKİLİ REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim, bu mesele tadil meselesi değildir. Muvazene Encümeni; «Kat'edilmek lâzımdır» diyor, verilen takrirler ise, «Kat'edilmek lâzım değildir» mealindedir. Yekdiğerine mütenakız iki fikir vardır. Ve dermeyan edilen bir mütalâanın reddinden ibarettir. Bunun şekli diğere kalbi ve bunun encümene göndermek suretiyle halli imkânı yoktur. Doğrudan doğruya takririn kabul veya ademikabulü meseleyi halle kâfidir. Onun için bendeniz mazbatanın encümene gitmesine lüzum görmüyorum.

REİS — Encümen mazbatası mı reye konacak, yoksa ret teklifleri mi reye konacaktır? Hangisini reye koyalım? Bunu ifade buyurun.

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — Encümen mazbatası doğrudan doğruya, evvelce vukubulan tefsir teklifi reddi mutazammın olduğu için tefsir teklifinin reddi reye konulmalıdır. Encümen mazbatası kabul edilmediği takdirde muhtelif eşkal reye konulmalıdır. Evvelâ mazbata reye konulmalıdır. Bendeniz o fikirdeyim.

REİS — Bu hususta iki takrir daha vardır.

Riyaseti Celileye

Bir işten maksat ne ise hüküm ona göre olacağına nazaran Muvazenei Umumiye Kanununun üçüncü maddesi metninde, «hariç» kelimesi, ancak muvazenei umumiye haricî nâm altında olup muvazenei umumiyeyi alâkadar eden müesseselere aidolacağından belediyeler ve idarei hususiyelere şümulü olmadığı suretinde tefsirini teklif ederim.

Menteşe
Dr. Tevfik Rüşdü

Riyaseti Celileye

Maarif Vekili Beyefendinin teklifinin, idarei hususiyeden maaş alan sair memurlara değil, yalnız mekâtibi iptidaiye muallimlerine hasrını teklif eylerim.

Kütahya
Cemil

REİS — Efendim, bu takrirler de malûmuâliniz olduktan sonra encümen noktai nazarında musir midir?

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Reis Bey müsaade buyurun. Takrirlerin hangisini reye koyacaksınız?

REİS — Encümen mazbatasını.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Hayır efendim, mazbatayı reye koyamazsınız, çünkü, öteki takrirlerin reddi reye konuldu.

REİS — Usulü müzakere hakkında mı söylemek istiyorsunuz? Buyurunuz.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Efendim, esasen Nizamnamei Dahilîmiz mucibince evvelâ ret teklifi reye konur. Encümenin mazbatası asıldır, verilen takrirler ise encümenin mazbatasının reddini mutazammındır. Evvelâ ret tekliflerini reye koymak lâzımdır. Ekseriyet hâsıl olmazsa mazbata kabul edilmiş olur.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, ben meseleye arkadaşlardan daha ziyade taraftarım. Geçenlerde verilen takrirde muallimlerin maaşlarının kat'edilmemesi nazarı dikkate alınmıştı.

MAARİF VEKİLİ VEHBİ B. — Muvazenei umumiyeden maaş alan muallimler hakkındadır, umumi değildir.

REİS — Efendim, Adliye Vekili Beyefendi, kürsüden vaziyeti tasrih buyurdular. Takrirlerin reddi mutazammın olduğunu ifade buyurmadılar. Tay veya reddolsa ben de Nebil Efendinin mütalâatına iştirak ederim ve Heyeti Aliyenize o suretle arz ederim. Fakat ret değildir. Kısmen tadil şeklinde görülüyor. Onun için Nizamnamemiz encümenin mazbatalarını tercih eder.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Bendenizin teklifimdeki maksadım, encümenin teklifini rettir. Mahiyeti budur. İşte arz ettim, efendim. İsterseniz ret namiyle bir kelime sıkıştırayım. Bendenizin hakiki maksadım budur.

Dr. TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Reis Beyefendi takririmi tashih edeyim.

REİS — Takririnizi tashih ediniz.

(Tevfik Rüşdü Beyin takriri tekrar okundu.)

CEMİL B. (Kütahya) — Takrir tashihi caiz midir, Reis Bey? (Caizdir sadaları.)

REİS — Takrir sahibi takriri tashih ediyor. Bu sual nereden çıktı Cemil Bey?

CEMİL B. — Vicdanımdan Reis Beyefendi.

REİS — Efendim Tevfik Rüşdü Beyin takririnden bendenizin anlıyabildiğim; encümenin tarzı tefsirinin reddini teklif ediyor. Binaenaleyh Tevfik Rüşdü Beyin ret hakkındaki takririni kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Encümenin tefsiri kabul edilmemiştir.

Karesi Mebusu Mahmed Vehbi Beyin takririndeki fıkrai tefsiriyeyi okutup reye koyacağım: «Muvazenei hususiyeden maaş alan bilûmum memurin ve müstahdemin 28 Şubat 1338 tarihli Avasn Kanununun üçüncü maddesi ahkâmına tâbi değildir.»

REİS — Karesi Mebusu Mehmed Vehbi Beyin, şimdi okunan takririni kabul buyuranlar lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Diğerleri de heman heman aynı mealdedir efendim.

Avans Kanununun üçüncü maddesinin tefsirine dair Tevfik Rüşdü Beyin de teklifi var. Encümenin bu hususiaki mazbatası gelmiştir. Heyeti Aliyenize arz ediyorum.

Dr. TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Efendim esasen bu iş Heyeti Vekile kararıyle halledilmiş olduğundan ve Muvazenei Maliye Encümeni de tefsire lüzum kalmadığına karar verdiğinden tefsire lüzum kalmamıştır. Yani tefsire muhtacolmadığını sarahaten beyan eylemiştir.

REİS — Okunsun, Heyeti Aliyenize arz edeyim.

Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

Tahsisatı fevkalâdei şehriyeden yüzde yirmi tenzili hakkında ahiren Büyük millet Meclisince kabul ve neşredilen 28 Şubat 1338 tarihli Kanunun üçüncü maddesinin yevmiye ile çalışan fabrika amelesine de teşmil edilmekte olduğundan mezkûr maddenin tefsirine dair Menteşe Mebusu Tevfik Rüşdü Bey tarafından verilen takrir mütalâa edildi. Salifülarz maddei kanuniye Tahsisatı fevkalâdei şehriye Kanununa tevfikan maaş veya ücreti şehriye üzerine tahsisat alan memurin ve müstahdeminin tahsisatına aidolup eyyamı tatiliyede ve hasta oldukları günlerde ve işlemedikleri zamanda ücreti yevmiye almıyan amele ücretlerinden yüzde yirmi kat'edilmesi muvafık olmadığından ve metni kanun gayet sarih olup yevmiye alan ameleye kabili tatbik bulunmadığından tefsire lüzum görülmemiş olmakla mâruzatı salife veçhile Nafıa Vekâletine tebligat ifası lüzumunu arz eyleriz. 20 Mayıs 1338

Reis	Mazbata M.	Kâtip
Saruhan	Gazianteb	Çorum
Reşad	Ali Cenani	İsmet
Âza	Âza	Âza
Mersin	Erzurum	Edirne
Salâhaddin	Hüseyin Avni	Faik
	Âza	
	Sivas	
	Rasim	

REİS — Efendim Tevfik Rüşdü Bey de diyor ki «Heyeti Vekilece bu tashih edilmiş, encümen mazbatasında da bununla icrayı amel edilmesi alâkadarana tebliğ edildiğini» söylüyor. Ve mazbatada tefsire lüzum olmadığını söylüyor. Binaenaleyh zannederim fazla müzakereye hacet yoktur. Encümenin mazbatasını kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Encümenin mazbatası kabul edilmiştir.

4. — Kavanini Maliye Encümenindeki münhallere âza intihabolunmasına dair Encümen Riyaseti tezkeresi

REİS — Efendim Kavanini Maliye Encümeni Reisi Hüseyin Avni Beyin tezkeresi var. Heyeti Aliyenize arz edilecektir.

Riyaseti Celileye

Şubesi	İsmi ve Dairei intihabiyesi
2	Şükrü Bey (Bolu),
1	Sırrı Bey (Siverek),
3	Süleyman Sırrı Bey (Yozgad),
2	Celâl Bey (Genc),
2	Necmeddin Bey (Siird),
3	Hacı Bekir Efendi (Konya),
4	Sıddık Bey (Çorum),
5	Rifat Efendi (Konya),

Balâda esamileri muharrer âzayı kiram mezunen dairei intihabiyelerine gittiklerinden yer-

lerine şubelerince intihabat icrasına müsaade buyurulması müsterhamdır.

Kavanini Maliye Encümeni Reisi
Erzurum Mebusu
Hüseyin Avni

REİS — Tensibederseniz şubelerine tebliğ edelim. Yerlerine diğerleri intihap buyrulsun.

HASİB B. (Maraş) — Reis Bey evrak listesinde istiklâl mahkemelerine ait bir madde vardır. Bazan encümenimize vâkı müracaatler buna talikan müzakre edilemiyor. Lûtfen onun bir an evvel müzakeresini teklif ediyorum.

REİS — Efendim kaçıncı maddedir.

HASİB B. (Maraş) — İstiklâl mahkemesine ait on dördüncü madde.

REİS — Efendim Tetkik Encümeni intihabında reye iştirak eden âzanın adedi 172, icra kılınan intihapta (İçel) Haydar Bey 103 rey ile ihrazı ekseriyet etmiştir. Diğer zevat ihrazı ekseriyet etmemiştir. En çok rey alan Tevfik Bey (Erzincan) 71, Osman Nuri Bey (Bursa) 69, (İşitilemedi sadaları) Süleyman Bey (Canik) 49, Mahmud Bey (Ergani) 35 ilâh...

ENCÜMEN REİSİ ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Sahib) — Encümen namına bir şey arz edeyim. Efendiler Memurin Muhakemat Encümeninin cidden çok olan işlerinin teehhüre uğramaması ve temini intizam ve devam için Heyeti Celilenizden rica ediyorum ki; şu intihap için Heyeti Celile bir daha meşgul olmasın. Encümen âzasının kâffesinin müddeti intihabı takriben bir ay sonra hitam bulacaktır. Binaenaleyh encümen kâmilen intihabolunduktan sonra Heyeti Celilece kabul edilmiş bir usul vardır ki o da, vâkı olan münhallâta en çok rey alan arkadaş reyi işari ile intihabolunmak... (Kabul, kabul sadaları). Binaenaleyh üç mahalden zaten bir arkadaş ekseriyeti lâzimeyi ihraz etmiş, iki arkadaş da az görülmiyecek kadar rey almışırt. 69 - 70 rey az değildir. Binaenaleyh reyi işari ile iki arkadaşın daha intihabının kabulünün ve şu işe nihayet verilmesini rica ve teklif ederim. (Kabul sadaları)

REİS — Efendim Ali Süruri Efendi arkadaşımızın teklifini kabul edenler lûtfen el kaldırsın. İttifakla kabul edilmiştir.

Tevfik Bey (Erzincan) ın Tetkik Encümeni âzalığına intihabına muvafakat buyuranlar lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Osman B. (Bursa) nın Tetkik Encümeni âzalığına intihabını kabul buyuranlar lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Bu intihap meselesi de bu suretle nihayet bulmuştur. Efendim vakit gecikti, yarın öğleden sonra saat bir buçukta içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat; Saat : 5,00

1. — Zaptı sabık hulâsası
2. — Evrakı vâride

Tekâlif ve levayihi kanuniye

1. Tâbiiyet harclarının beş misline iblâğı hakkında Heyeti Vekileden mevrud lâyihai Kanuniye

Tezkereler

1 — Himayeietfal menfaatine vâridat teminine dair Sivas Mebusu Vâsıf Beyle rüfekası tarafından teklif edilen levayihi kanuniyenin beyanı mütalâa olunmak üzere Sıhhiye Vekâletine tevdiine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi

Encümenlerden mevrud mazbatalar

1 — Hiyaneti vataniyeden dolayı idama mahkûm Kadınhanlı Hacı Musaoğlu Rıza'nın cezasının küreğe tahviline dair Adliye Encümeni mazbatası

2 — Pontüs Cemiyetine mensup Mesudiyeli Grikoroğlu Avram'ın on sene müddetle küreğe konulması hakkındaki hükmün tasdikine dair Adliye Encümeni mazbatası

3 — Hiyaneti vataniye ile mahkûm Bafralı Nikolaoğlu İraklı ile rüfekası hakkında Adliye Encümeni mazbatası

4 — Harb Kazançları Kararnamesinin 26 ncı maddesinin tefsirine dair Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları

5 — Meskûkâtı mağşuşenin temdidi tedavülü hakkındaki Kanuna dair Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları

6 — Düşmandan istirdadedilen mahaller ahalisine muavenet icrası hakkındaki Kanunun tefsirine dair Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

7 — Zonguldak memurları zammı maaş Kanununun ilgasına dair Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

8 — Elviyei Selâse vergilerinin maktuan iki misli olarak istîfası hakkındaki lâyihai kanuniyeye dair Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

9 — Kırşehir Mebusu sabıkı Bekir Ağanın arzuhali hakkında İstida Encümeni mazbatası

Müzakere edilecek mevad

1 — Posta ve Telgraf bütçesinin bakıyesi
2 — Rüsumat bütçesi

T. B. M. M. Matbaası